

Grzegorz Jacek Brzustowicz
Granowo k. Choszczna

Stargardia
Tom III, 2003

Wedlowie z Krępcewa

biddet dot vor alle crristen selen*

Nie wiemy dokładnie w jaki sposób Wedlowie weszli w posiadanie lenna w Krępcewie. Mogli tutaj być lennikami biskupa kamińskiego, skoro wieś w latach 1248-1308 należała do jego dziedzin. Dopiero w 1308 roku wieś przejęli książęta pomorscy. Wówczas książę ofiarował biskupowi za Krępcewo wieś Kurcewo (*Krussow*) ale bez 3 łanów¹. Później w Kurcewie także będzie wspomniana własność von Wedłów, która być może istniała w tej wsi wcześniej, podobnie jak w Krępcewie. Zwierzchnie prawa biskupa do Krępcewa potwierdzano jeszcze w 1333 roku².

W połowie XIII wieku Wedlowie przenieśli się do Księstwa Pomorskiego i osiedli na ziemi stargardzkiej³. Pierwszym ich lennem była zapewne wieś Sicko, na wschodniej granicy Księstwa Pomorskiego, koło Recza, skoro nazywano ją *Altenwedel*⁴. Przybycie Wedłów na ziemię stargardzką nastąpiło zapewne na długo przed 1260 rokiem, skoro niemieckie rycerstwo zamieszkiwało tutaj już przed 1248 rokiem⁵. Czasami przyjmuje się, że Hasso I von Wedel przybył na Pomorze już w 1240 roku⁶. Osiągnięcie przez sześciu synów Hassona pełnoletności w latach 1267-1282⁷, przemawiać może za tym, iż przyszli oni na świat w latach pomiędzy 1245 a 1260 rokiem⁸. Najprawdopodobniej urodzili się już na Pomorzu⁹.

Siedzibę w Sicku posiadać mógł najstarszy syn Hassona I - Ludwik I (1267/68-1287). Rycerz ten wziął udział wraz z księciem pomorskim Barnimem I, opatem cysterskim z Kołbacza i rycerstwem ziemi stargardzkiej w najeździe na posiadłości

* *Proszę Boga przed Wszechmogącym Chrytusem, stawiającym go* - inskrypcja na XVI-wiecznym kamieniu Lupolda von Wedel w Krępcewie.

¹ *Pommersches Urkundenbuch*, Bd. I-VII, Stettin 1868-1936, (dalej: PUB) ,V, nr 2405.

² PUB, VI, nr 4265 ; F. Boehmer, *Geschichte der Stadt Stargard i. Pomm.*, Stargard i. Pomm. 1903, T. I, s. 94-95.

³ H.v.Wedel, *Geschichte des Schlossgesessenen Geschlechts der Grafen und Herren von Wedel 1212-1402*, Leipzig 1894, (dalej: WedelG), s. 3-11; H. Cramer, *Die Herren von Wedel im Lande über der Oder. Besitz und Herrschaftsbildung bis 1402*, „Jahrbuch des Geschichte Mittel- und Ostdeutschland“, Jg. 18, 1969, s. 70-74; E. Rymar, *Udział rodu Wedłów w ekspansji margrabiów brandenburskich na Pomorze Środkowe i Wschodnie w latach 1269-1313*, [w:] *Pomorze Słowiańskie i jego sąsiedzi X-XV w.* Praca zbiorowa pod red. J. Hauzińskiego, Gdańsk 1995, s. 45.

⁴ E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 45.

⁵ PUB, II, nr 476.

⁶ D. v. Wedel, *Familien-Matrikel der Herren und Graffen v. Wedel*, Freiburg 1997, (dalej: F.-M.), nr 05-001.

⁷ E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 46.

⁸ WedelG, s. 46 - 47; E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 45.

⁹ Szerzej na ten temat G. J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej (XIII-XVI w.)*, Szczecin 2002 (Rozprawa doktorska w Instytucie Historii Uniwersytetu Szczecińskiego).

joannitów stargardzkich i korytowskich (1267/68)¹⁰. Ludwik, z woli księcia pomorskiego, wraz z innymi rycerzami, zajął rozległy obszar rozciągający się od Recza po Dobiegniew i od Choszczna po Drawno¹¹. W wyniku skargi joannitów, latem 1268 roku, przybył na Pomorze legat papieski Albert. Po zbadaniu przyczyn i skutków sporu, 12 sierpnia 1269 roku, obłożył najeźdźców klątwą, w tym i Ludwika von Wedel¹². Ludwik został wymieniony ponownie w interdykcie z 8 kwietnia 1271 roku¹³, gdy Barnim I nie zaakceptował wyroku, a posłów joannickich uwięził.

W tym czasie Ludwik mógł z woli Barnima I zarządzać zamkiem w Reczu, gdzie prawdopodobnie więził księcia gdańskiego Mściwoja II (1269-70)¹⁴. Zapewne, wkrótce potem, znalazł się z braćmi na służbie margrabiów brandenburskich i księcia gdańskiego Mściwoja II. Wziął udział w najeździe na Pomorze Gdańskie (1271). Przemawia za tym dokument z 17 sierpnia 1272 roku, gdy Ludwik przebywał wraz z margrabiami Janem II, Ottonem IV i Konradem I w Lubece, gdzie władcy nadali mieszczanom lubeckim przywilej handlowy w Gdańsku i na Pomorzu Wschodnim¹⁵. Odtąd Ludwik wielokrotnie pojawiał się u boku margrabiów brandenburskich. W dniu 1 czerwca 1278 roku potwierdzał umowę margrabięgo Konrada I z księciem Barnimem I w sprawie ziem rozciągających się na zachód od Choszczna aż po Stargard¹⁶. Obecność Ludwika przy tym układzie ma potwierdzać posiadanie przez niego Brałęcina i Rzeplina¹⁷. Wydaje się, że ów obszar sięgający pod Stargard, został przez margrabiów najprawdopodobniej opanowany dużo wcześniej. Zapewne stało to się w 1269 roku, kiedy to Askańczycy wypędzili mnichów kołbackich z ich dworu w Sownie. Agresja brandenburska nie dotyczyła zatem tylko dóbr cysterskich i sięgnęła dalej na terenie rozciągającym się pomiędzy Małą Iną i Iną - aż pod Stargard. Jeżeli Wedlowie nie siedzieli w Krępcowie wcześniej jako lennicy biskupa, to teraz (1269/1271), gdy weszli do stronnictwa margrabiów, była do tego najdogodniejsza sytuacja.

Podczas kolejnej wojny w latach 1279-1283, Wedlowie wspierali margrabiów przeciwko Barnimowi I i jego synowi Bogusławowi IV. W dniu 25 kwietnia 1282 roku Ludwik był obecny przy potwierdzeniu dóbr klasztoru kołbackiego przez margrabiów¹⁸. W 1283 roku wziął udział z braćmi w wojnie brandenbursko-pomorskiej, podczas której von Wedlowie zajęli zamki w Płotach i Trzebiatowie oraz

¹⁰ PUB, II, nr 891, 914.

¹¹ E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 46.

¹² PUB, II, nr 891.

¹³ PUB, II, nr 914; F. Salis, *Forschungen zur älteren Geschichte des Bistums Kammin*, „Baltische Studien” (dalej: BS), NF 26 (1924), s. 95; H. Friederichs, *Herzog Barnim I im Streit mit dem Johanniterorden*, BS, NF 36 (1934), s. 257, przyp. 11.

¹⁴ E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 46-49.

¹⁵ *Codex diplomaticus Brandenburgensis*, hrsg. v. A. F. Riedel, Berlin 1838-1869, (dalej: CDB), seria B, I, s. 116; *Regesten der Markgrafen von Brandenburg aus askanischen Hause*, bearb. H. Krabbo, G. Winter, Leipzig 1910-1933 (dalej: Regesten), I, nr 1027, 1028.

¹⁶ PUB, II, nr 1096.

¹⁷ E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność ziemska na obszarze ziemi pyrzyckiej w XII-XV wieku*, „Zeszyty Pyrzyckie” 5, 1972-1973, s. 206.

¹⁸ CDB, A, XVIII, s. 1.

podporządkowali je margrabiom¹⁹. Z tego to pewnie powodu, 13 sierpnia 1284 roku, książę Bogusław IV zobowiązał się przy margrabiach nie karać Ludwika i jego braci²⁰.

Pierwszy potwierdzony źródłowo fakt posiadania przez Wedłów lenn, w obrębie późniejszych krępcewskich dóbr zamkowych, posiadamy z 30 stycznia 1285 roku, kiedy Ludwik z żoną Małgorzatą nadawał czynsz z łana w Rzeplinie cysterkom koszałińskim²¹. Posiadanie kolejnych dóbr w tej okolicy: Brałęcina i Piasecznika mamy udokumentowane dopiero w 1339 roku²² ale jak wiemy, Wedlowie otrzymali je zapewne dużo wcześniej. Już w końcu XIII wieku Wedlowie mogli wejść w posiadanie Przywodzia, gdzie z woli margrabiów posiadali jakieś umocnienia obronne. Po zawarciu układu pomorsko-brandenburskiego w 1302 roku zostali zobowiązani do ich zniszczenia²³.

Ludwik I von Wedel zmarł w 1287 roku²⁴. Pozostawił po sobie synów Hassona II z Krępcewa i Głębokiego (k. Recza) oraz Lamberta²⁵. Hasson II (znany 1301-1320)²⁶ 13 września 1301 roku świadkował w Strzelcach jako Hasso *de Glambeck* i był wójtem margrabiów²⁷. Pełniąc urząd wójtowski, często przebywał w towarzystwie margrabiów od 1303-1319 roku²⁸. 6 lipca 1305 roku, na dokumencie Hassona I z Drezenka dla opactwa bierzwnickiego, wspomniany został jako rycerz *dominus Hasso de Wedele in Kremtzo*²⁹.

Jest to pierwsza wzmianka źródłowa o posiadaniu Krępcewa przez Wedłów. Ponadto odmiejscowe określenie Hassona II, wskazuje na posiadanie przez niego siedziby, czyli zamku. Przypuszcza się, że jeżeli w 1308 roku Krępcewo otrzymał biskup kamieński, to Hasson von Wedel stał się jego lennikiem lub został zmuszony do opuszczenia Krępcewa. W tym samym roku rycerz ten brał udział w wyprawie wojennej margrabiów na Gdańsk³⁰. 20 sierpnia 1308 roku przebywał nad jeziorem Golubie, przy margrabiach potwierdzających włości klasztoru z Bukowa³¹. Trzy dni później, został ponownie zapisany jako *Hasso de Glambeck*³². Dlaczego zatem rycerz ten nie tytułował się z Krępcewa ale z Głębokiego? Mógł utracić zamek, na przykład

¹⁹ E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 49.

²⁰ PUB, II, nr 534.

²¹ PUB, II, nr 1321; WedelG, s. 54; H. Cramer, *Die Herren von Wedel*, s. 72.

²² UBW, II, cz. 2, s. 67.

²³ E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność ziemska*, s. 226, przyp. 110.

²⁴ WedelG, s. 46; E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 49.

²⁵ WedelG, s. 69.

²⁶ E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 58.

²⁷ *Regesta Historiae Neomarchicae*, (dalej: ReHN), Hrsg. K. Kletke, „Märkische Forschungen“, Bd. I, Berlin 1867, s. 62-63.

²⁸ CDB, A, XIII, s. 230; XVIII, s. 75, 101, 102, 218; XIX, s. 452, 456; XXI, s. 104, 117; B, I, s. 248-250, 301; VI, s. 36; PUB, IV, nr 2093; *Repertorium der in Kgl. Staatsarchive zu Königsberg in Preussen befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark*, (dalej: Rep.), bearb. E. Joachim, hrsg. P. v. Niessen, „Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark“ 3, 1895, nr 3, 14; Regesten, II, nr 2013; UBW, II, cz. 1, nr 82, 143.

²⁹ CDB, A, XIX, s. 447.

³⁰ E. Rymar, *Udział rodu Wedłów*, s. 58.

³¹ PUB, IV, nr 2416.

³² Regesten, II, nr 2073.

po najeździe krewnych z rodu von Wedlów na siedzibę biskupią w Kamieniu w 1306 roku. Mógł przenieść się do Głębokiego koło Recza. Powrócił do Krępcewa najprawdopodobniej w 1309 roku, po śmierci księcia Bogusława IV³³.

9 września 1310 roku Hasson z Ludolfem, von Wedlowie, gościli w Krępcewie (*in Cremsow*) margrabiów Waldemara i Jana oraz świadkowali lokacji miasta Słupska. Wśród gości byli obecni także: hrabia Burchard von Lindow, Piotr Świeca z Polanowa, Henryk i Henning von Stegelitz, Ekbert von Ramel, kanclerz Bertold Slotke oraz liczni rycerze³⁴.

Zamek krępcewski wzniesiono w odległości około 2 kilometrów od wsi, w zakolu rzeki. Zapewne tutaj rycerze strzegli w przeszłości przeprawy w kierunku Stargardu. Budowla wzniesiona była na wysokim, dochodzącym do 10 metrów nasypie ziemnym. Mury zbudowano na fundamentach z kamienia. Wieża umiejscowiona w południowo-zachodnim narożniku, była cała zbudowana z kamienia i miała kształt okrągły, co było charakterystyczne bardziej dla zamków zakonnych (np. joannickich) niż rycerskich. Pilnujący z jej wysokości strażnik widział całą dolinę rzeki Iny, aż po rogatki miasta. Przy murze zachodnim znajdował się budynek mieszkalny, zbudowany z kamienia i cegły. Jego dach pokryto gotycką dachówką i zwieńczono gąsiorami. Część murów została zbudowanych z użyciem cegły. Wały zamkowe oblewała fosa szeroka na 7 metrów i zasilana była przez *Wallgraben*, rów będący dopływem Kanału Rzeplińskiego. Najniższa kondygnacja zamku tkwi do dzisiaj w nasypie ziemnym. Istnieje także wejście do podziemi. Pod zamkiem znajdował się most, przez który przechodziła ponad rowem ważna droga w kierunku miasta.

Ostatnie sondażowe badania archeologiczne przeprowadzone na zamku i podzamczu, udowodniły, że zamek krępcewski nie wzniesiono w miejscu pomorskiego grodu³⁵. Wedlowie sami i w pełni byli twórcami umocnień swojej siedziby.

O zamku opowiadano przez wieki wiele legend. Podobno mieszkańcy wsi nie chcieli pogodzić się z władzą swego pana. Drwili z niego. Na zamku zamieszkiwać miał *raubritter*, którego bał się sam władca. Rycerz był tak bogaty, że nawet jego konie nosiły złote podkowy. W ten sposób drażnił ubogiego władcę. W końcu książę postanowił zamek zniszczyć. Podobno potem na wzgórzu zamkowym widywano kilka panien spacerujących wokół zniszczonego zamczyska. Do podziemi, w których ukryte zostały skarby wiodą dwa ukryte korytarze. Jeden bierze początek w kościele a drugi pod krzyżem znajdującym się w środku wsi. Skarby może wydobyć jednookie dziecko³⁶.

Wieś rozłożyła się na skarpie rozległej doliny Iny. W średniowieczu posiadała wały z palisadą, wieżyczkami i bramami: Stargardzką i Polską. Odbywały się tutaj

³³ E. Rymar, *Udział rodu Wedlów*, s. 58.

³⁴ CDB, B, I, s. 296.

³⁵ E. Cnotliwy, T. Nawroński, R. Rogosz, *Grodziska wczesnośredniowieczne na ziemi pyrzyckiej*, „Slavia Antiqua”, T. XXVI, R. 1979, s. 231.

³⁶ W. Łysiak, *Grody, zamki, kościoły. Legendy i podania z Pomorza Zachodniego*, Międzychód 1995, s. 24-25.

targi, a von Wedlowie pobierali cło na żeglownej wówczas (XIV w.) rzece Inie³⁷.

Krępcewo jak wiele innych, ważnych dóbr rodowych von Wedlów, znajdowało się w rękach przedstawicieli dwóch linii. W 1310 i 1311 roku wspomniano tutaj Ludolfa II syna Ludolfa I. Drugą linię reprezentował znany nam już Hasso II Starszy, który po śmierci margrabiego Waldemara wspierał w Nowej Marchii władzę książąt pomorskich. W dniu 28 lipca 1319 roku Hasso przebywał wraz z księciem Ottonem I szczecińskim w Suchaniu³⁸, a jesienią - 29 września - w Choszcznie, przy księciu Warcisławie IV. Wówczas rycerz ten wystąpił z określeniem „z Krępcewa”³⁹. Ponownie został odnotowany w otoczeniu księcia Warcisława IV w Choszcznie, w dniu 3 lutego⁴⁰, potem 14 marca 1320 roku w Stargardzie, jako *Hasso de Cremsowe*⁴¹. To ostatnia wzmianka o Hassonie II. Zmarł zapewne jeszcze w 1320 roku, po 14 marca. Po jego śmierci, zapewne bezpotomnej, zamek przeszedł na Ludolfa II Starszego i jego potomków⁴², skoro ten już w 1321 roku wystąpił jako posiadacz Krępcewa⁴³.

Po upadku rządów książąt pomorskich w Nowej Marchii (1323), Wedlowie wrócili do stronnictwa brandenburskiego. Wspierali stronę margrabiego Ludwika Wittelsbacha od 1324-1333. W czasie walk przeciwko książętom pomorskim pustoszyli dobra miasta Stargardu⁴⁴, a także w 1326 roku posiadłości kołbackie⁴⁵. We wrześniu tegoż roku Ludwik von Wedel wziął udział w pertraktacjach pokojowych pomorsko-brandenburskich⁴⁶.

Postawa lawirowania Wedlów pomiędzy Wittelsbachami a Gryfitami, doprowadziła w 1332 roku, a nie jak przypuszczał T. Kanzow w 1338, do karnej ekspedycji tych ostatnich na Krępcewo. Barnim III zdobył, potem spalił i zburzył zamek, a dobra von Wedlów skonfiskował (po 28 czerwca). W tej wyprawie brali udział mieszcianie stargardzcy, którzy dotkliwie odczuwali najazdy rabunkowe i utrudnienia w żegludze na Inie, związane z wprowadzeniem cła przez Wedlów. W dniu 1 października 1333 roku książęta Otto I i Barnim III, przekazali mieszczanom stargardzkim tytułem odszkodowania *za szkody doznane w ostatniej wojnie z Wedlami z Krępcewa*, miasteczko i zamek Szadzko, wieś Krąpiel w Księstwie Wołoskim oraz Rzeplino w Księstwie Szczecińskim. Jednakże książę Otto zastrzegł, iż Rzeplino będzie chciał przejąć po wymianie za Krępcewo, gdy tylko zakupi tę wieś od biskupa Fryderyka⁴⁷.

W 1336 roku Wedlowie załagodzili spór z Gryfitami. Ludekin, Henning i Ludwik z Krępcewa złożyli hołd lenny, a w zamian otrzymali zgodę na powrót do majątności

³⁷ „Pyritzer Kreiskalender”, R. 1916, s. 43 ; E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność ziemska*, s. 224.

³⁸ Rep., nr 13.

³⁹ CDB, A, XX, s. 132-134.

⁴⁰ CDB, A, XVIII, s. 219.

⁴¹ PUB, V, nr 494.

⁴² WedelG, s. 77.

⁴³ Tamże, s. 86.

⁴⁴ E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność*, s. 225.

⁴⁵ Ch. Gahlbeck, *Zisterzienser und Zisterzienserinnen in der Neumark*, Berlin 2002, s. 123.

⁴⁶ J. Zdrenka, *Polityka zagraniczna książąt szczecińskich w latach 1295-1411*, Słupsk 1987, s. 81.

⁴⁷ F. Boehmer, *Geschichte der Stadt Stargard*, s. 93, 139; E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność*, s. 225.

krępceskich. Nie oddano im jedynie Przywodzia nad Płonią⁴⁸. W 1337 roku mogła mieć miejsce nowa zdrada Wedłów krępceskich. 15 września Henning von Wedel proponował margrabiemu, że opanuje pewien zamek w księstwie szczecińskim, a jeżeli margrabia obieca opiekę, to zamek ten będzie poddany na stałe. Według prof. Edwarda Rymara, najprawdopodobniej chodziło o Krępcewo, które Wedlowie zdążyli już odbudować⁴⁹.

W 1339 roku w Krępcewie nadal zamieszkiwał Ludolf II von Wedel (*Ludolfus de Wedele de Cremptzow*), który został odnotowany z okazji sprzedaży młyna na Krapieli w Gogolewie Henrykowi z Żukowa, jego żonie i dzieciom. Dokument spisano w Żukowie, zapewne więc świadkujący Wedlowie: Henryk z Połczyna i Ludwik Młodszy syn Ludwika, znaleźli się tutaj z racji swych praw do dóbr krępceskich. Razem z Wedłami przebywali tutaj ich lennicy - Henryk i Bartłomiej von Vorhowerowie⁵⁰. W tym samym czasie w skład dóbr zamkowych Wedłów z Krępcewa wchodziły wioski: Gogolewo (*Pegelow*), Dalewo (*Dalow*), Kiczarowo (*Kitzerow*), Ulikowo (*Wulkow*) i Żukowo (*Suckow*). Od Ludolfa II, który zmarł w 1341 roku, wywodziła się jedna linia zarządzająca Krępcewem. Druga od jego brata Ottona (1324) z Laskówka⁵¹ i jego syna Hassona (1349–†1376) z Krępcewa i Mielna⁵².

Własność Wedłów krępceskich rozrastała się w drugiej połowie XIV wieku, także poprzez kontakty z cystersami kołbackimi, które są widoczne od 1324 roku. Wielu Wedłów spotykamy w wioskach klasztornych. W 1366 roku Ludekin i Zulis posiadali lenno w Laskowie⁵³. W 1369 roku Wedlowie posiadali brandenburską połowę Obromina⁵⁴. W 1388 roku Dytryk von Wedel z Krępcewa, jako lennik klasztoru kołbackiego, otrzymał zgodę od opata na wybudowanie spichlerza w swym dworze w Dolicach⁵⁵. Przysiółek Wedłów w Dolicach rozwinął się po 1388 roku w nową wieś - Morzycę (*Blumberg*). W 1403 roku Wedlowie byli posiadaczami części Ryszewa,⁵⁶ a w 1405 odnotowano w ich posiadaniu będą w Parsowie⁵⁷.

W wielu wioskach Wedlowie mieli swoich lenników. W Morzycy w XV wieku (1441, 1456, 1463) lennikami byli rycerze z rodu von Schwann i (von?) Fürstenfeld. We wsi Lipka (1444-1751) rodzina von Köseke, a von Borkowie od połowy XIV wieku w Brańce. 28 października 1352 roku bracia Hasso Młodszy, Ludwik Młodszy i Ludeke von Wedlowie oraz ich kuzyn Ludwik Starszy, Henning z Połczyna przekazali

⁴⁸ Archiwum Państwowe w Szczecinie, Rękopisy i Spuścizny, Rep. 799, nr 75 a; E. Rymar, *Widuchowa nad Odrą. Z dziejów dawnych i nowych*, Widuchowa, Pyrzyce 1997, s. 66.

⁴⁹ E. Rymar, *Burzliwe dzieje ziemi pelczyckiej (do końca XVI wieku)*, „Zeszyty Pyrzyckie” 6, 1974, s. 158, przyp. 50.

⁵⁰ CDB, A, XVIII, s. 114.

⁵¹ WedelG, s. 263; E. Rymar, *Polsko-litewska wyprawa zbrojna do Marchii Brandenburskiej w 1326 roku*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny”, nr 7/1, 2000, s. 27.

⁵² ReHN, I, s. 266-267; CDB, XVIII, s. 133; F.-M., nr 08-013.

⁵³ Archiwum Państwowe w Szczecinie. Zbiór Starych Inwentarzy: *Regesten und Urkunden Ritterorden in Pommern* R. 1366, s. 237.

⁵⁴ E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność*, s. 254.

⁵⁵ H. Hoogeweg, *Die Stifter und Klöster der Provinz Pommern*, (dalej: Hoogeweg), I, Stettin 1924, s. 287.

⁵⁶ Hoogeweg, I, s. 497.

⁵⁷ E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność*, s. 254.

wieś Brałęcín braciom: Günterowi, Wellenowi, Piotrowi i Henrykowi a także Evertowi, Henningowi i Borkowi von Borkom. 15 czerwca 1388 roku Hasso von Wedel z Krępcewa nadawał Henrykowi i Kurtowi von Borckom jezioro koło Brałęcina⁵⁸. W XV wieku Wedlowie trzymali Przywodzie, gdzie w 1425 roku Hans von Wedel z Krępcewa sprzedawał dochód 50 grzywien z posiadanego tutaj sołectwa (?) jednemu z klasztorów⁵⁹.

W polityce Wedlowie w XIV wieku lawirowali pomiędzy Gryfitami a margrabiami brandenburskimi, ponieważ trzymali włości w Księstwach Szczecińskim i Wołogoskim, a także w Nowej Marchii. W 1362 roku w Nowej Marchii, w otoczeniu margrabiego Ludwika, wystąpił Ludeke z Krępcewa. Ten sam rycerz popadł w konflikt z biskupem kamieńskim. W 1370 roku wraz z Heyne von Schönningiem z Lubiatowa, splądrowali trzy wioski kapituły biskupstwa, położone na południe od Stargardu. Rycerze obrabowali kościoły, uwięzili wielu poddanych biskupa. W odpowiedzi na ten najazd, kapituła z pomocą mieszczan stargardzkich, w początkach lipca tego samego roku, zorganizowała zbrojną wyprawę na zamek w Lubiatowie. Po zdobyciu, zamek został złupiony i zburzony. Schönningowi zabrano lenno w Lubiatowie ale Wedla z Krępcewa nie spotkały jakieś specjalne represje⁶⁰.

Linia Wedlów z Krępcewa posiadała prawa do kilku zamków w Nowej Marchii. 6 sierpnia 1372 roku Hasso z Krępcewa (*von Crempsow*) wraz ze swym bratem i krewnymi z Mielna, otrzymał na spółkę zamek w Ińsku⁶¹. Potem 27 listopada tego samego roku, Wedlowie z Mielna wraz z Hassonem, Wedgiem i Henrykiem von Wedel *zu Crempsov wonaftich*, otrzymali od margrabiego Ottona Wittelsbacha zamek w Drawsku⁶². Wszystkie nadania były formą rekompensaty dla Wedlów za wspieranie przez nich margrabiego w jego wojnie z książętami pomorskimi. Świadczy za tym wyraźnie dokument dla Hassona z Krępcewa (*von Crempsow*) z 1 grudnia 1372 roku⁶³. Gdy w następnym roku Wittelsbach przegrał i zrzekł się praw do Marchii Brandenburskiej, Wedlowie powrócili do obozu Gryfitów i Luksemburgów. 26 maja i 15 czerwca 1373 roku w otoczeniu książąt Świętobora III i Bogusława VII w Szczecinie, przebywał giermek Hasson z Krępcewa⁶⁴. W otoczeniu tych samych książąt pojawił się Hasson jeszcze 18 sierpnia 1378 roku w Gartz nad Odrą⁶⁵.

Z racji posiadłości nowomarchijskich, Wedlowie składali 28 maja 1374 roku w Gubinie, hołd cesarzowi Karolowi IV Luksemburgowi i jego synom. Wspomniano wówczas Hassona, Hassona, Hassona, Henryka, Ludeka i Ludwika, wszyscy *von Wedil wonhaftig zu Cremczov*, ale też z Ińska, Mielenka i Osieczna nad Drawą⁶⁶.

⁵⁸ WedelG, s. 245.

⁵⁹ E. Rymar, *Osadnictwo wiejskie i własność*, s. 254.

⁶⁰ Tamże, s. 239.

⁶¹ CDB, A, XVIII, s. 144-145.

⁶² CDB, A, XVIII, s. 230-231.

⁶³ CDB, A, XVIII, s. 146.

⁶⁴ K. O. Grotefend, *Regestenbuch der Urkundensammlung der Stadt Stettin 1243-1856*. Dalej: Regestenbuch, Druck vorbereitet B. Frankiewicz, J. Grzelak, Szczecin 1996, nr. 139, 140-141.

⁶⁵ Regestenbuch, I, nr 145.

⁶⁶ CDB, A, XVIII, s. 148-150.

31 grudnia 1374 roku bracia Hasso, Henryk z Połczyna i Ludwik z Krępcewa zapisali $\frac{1}{4}$ Dalewa nad Krąpielą dla klasztoru augustiańskiego w Stargardzie⁶⁷. 29 września 1375 roku Hasso z Mielna z siedzibą w Krępcewie wraz z Ludekinem z Mielna i Małym Ludekiem, zawierali umowę z klaszturem marianowskim⁶⁸. Z kolei Hasso i Henryk z Krępcewa, w 1377 roku, razem z innymi Wedlami (z Mielna, Ińska, Krzywnicy) oraz z Kunonem von Brederlow, zostali wspomniani z prawami do zamku *Retzow*, położonego koło Świdwina w Nowej Marchii⁶⁹. 6 grudnia 1377 roku Hasso z Mielna i Krępcewa, kupił od joannitów roczną rentę we wsi Żukowo. Dokument sprzedaży został wystawiony do wspólnej ręki z kuzynami Hassonem i jego bratem Henrykiem z Piasecznika oraz z Ludekinem z Ińska⁷⁰.

18 października 1388 roku na służbę krzyżacką przeciwko Polsce wstąpili: Hasso *von Crempsou von Wediln, wonhaftig zcu Basseuiz* oraz Henryk i Ludwik von Wedel *wanhaftig zcu Cremzou*⁷¹.

Ludwik (1374-1406), to syn Ludolfa III Długiego, wspomniany w Krępcewie jeszcze w 1406 roku,⁷² podobnie jak jego brat Henryk (1372-1406) z Krępcewa⁷³. Dłużej żył natomiast Hasso (1374-1413) z Barzkowic (1406: *Bassnicz*),⁷⁴ wspomniany w otoczeniu księcia Świętobora 13 lutego 1390 roku⁷⁵. 27 grudnia 1390 roku książę Warcisław przekazał klasztorowi w Marianowie całość łąnów chłopskich i będą we wsi Gogolewo. W dniu 16 marca 1393 roku Hasso von Wedel z Krępcewa zapisał lenno kościelne w tej wsi, jako uposażenie swej córki, wstępującej do klasztoru w Marianowie. Temu samemu klasztorowi Hasso nadał 12 maja 1394 roku 14 łąnów w Gogolewie, z dworem i zagrodnikami oraz z całością innych dóbr o wartości 700 marek w szczecińskiej monecie. Tego samego dnia klasztor, zapewne potrzebujący gotówki, sprzedał owych 14 łąnów Godekinowi von Wedel z Krzywnicy⁷⁶. 2 kwietnia 1397 roku w otoczeniu Świętobora i Bogusława VII w Szczecinie, wystąpił Hasso z Krępcewa⁷⁷. Nadal prawa do Krępcewa należały do kilku linii rodu von Wedel. 11 maja 1399 roku, w Krępcewie, spisali dokument kuzynowie: Ludwik, Hasse, Hans i Henning von Wedel, darując klasztorowi augustiańskiemu w Stargardzie młyński ostrów (*Muhlenwerder*) koło Krępcewa, z przeznaczeniem na utworzenie zakonnego folwarku⁷⁸.

⁶⁷ WedelG, s. 248.

⁶⁸ WedelG, s. 248.

⁶⁹ CDB, A, XIX, s. 268.

⁷⁰ WedelG., s. 289.

⁷¹ CDB, A, XVIII, s. 151.

⁷² Rep., nr 182, s. 35.

⁷³ Rep., nr 182, s. 35.

⁷⁴ Rep., nr 182, s. 35.

⁷⁵ Regestenbuch, nr 150.

⁷⁶ WedelG, s. 275.

⁷⁷ Regestenbuch, nr 155.

⁷⁸ WedelG, s. 247.

Kolejnym przedstawicielem rodu był Jerzy (*Jorge*), który w 1403 roku dokonał napadu rabunkowego na mieszkańców Nowej Marchii, pomimo, że należał do konfederacji rycerstwa, które miało przeciwdziałać rozbojom⁷⁹. Nie był to jedyny posiadacz Krępcewa w początkach XV wieku, skoro w liście wielkiego mistrza krzyżackiego Ulryka von Jungingen z 1407 roku do Ostena z Drezdenka, wspomniany został: Hans von Wedel *wonhafftigen czu Cremssow*, a w 1414 roku Henning z Krępcewa (*von Cremczow*), który uczestniczył w walkach na pograniczu Księstwa Pomorskiego i Nowej Marchii. Ten ostatni rycerz poniósł liczne straty i znalazł się w rejestrze szkód sporządzonym przez wójta krzyżackiego⁸⁰.

Okres krzyżackich rządów w Nowej Marchii (1402-1454) wymuszał u Wedłów różne postawy. Uczestniczyli w walkach na pograniczu, a czasem z racji swego znaczenia, prowadzili działalność mediacyjną. W dniu 15 września 1423 roku *Hannes von Wedele zu Krampsow* przebywał w Szczecinku i świadkował umowie zawieranej przez Danię, księżąt pomorskich Ottona II i Kazimierza V szczecińskich, Warcisława VIII i Barnima VII z Barda i Wołogoszczy oraz Bogusława IX słupskiego, Paula von Rusdorfa mistrza krzyżackiego i Sifirda Landera mistrza zakonu kawalerów mieczowych. *Hannes* to zapewne *Hans Starszy (Olde Hans, wonafftich thu Kremptzow)*, który 13 kwietnia 1425 roku wstawiał się za krewnymi z Drawna w sprawie oddania przez Krzyżaków zamku drawieńskiego⁸¹. W tym samym roku, 12 kwietnia, Wedel podarował 50 grzywien z dzierżawy zbieranej z łąnów chłopskich w miasteczku Przywodziu cysterkom reckim⁸². Hans miał za żonę córkę Burcharda von Güntersberga z Kalisza,⁸³ co zapewne ułatwiło jego ugodę z Güntersbergiem, o czym dowiadujemy się 1 sierpnia 1430 roku⁸⁴.

Jego syn Hasson, ożeniony z Elszą von Flemming, w 1454 roku złożył hołd lennym nowym panom Nowej Marchii – Hohenzollernom. Hołd musiał oczywiście dotyczyć posiadłości nowomarchijskich posiadanych przez linię krępcewską. Rycerz ten (*Hasse van Wedel to Cremtzo*) wypełniał także posługi wobec księżąt pomorskich, skoro wystąpił w 1461 roku w Pyrzycach, na umowie księcia Ottona III z komturem joannickim w Swobnicy. W 1465 roku Hasson skłaniał się na stronę Brandenburgii, która od 1464 rywalizowała o sukcesję Księstwa Szczecińskiego⁸⁵. Potem powrócił pod zwierzchnictwo Gryfitów. W dniu 16 grudnia 1468 roku Hasson i Hans z Krępcewa brali udział w najeździe księcia słupskiego Eryka II na miasto i zamek w Reczu. Gdy nie udało się zaskoczyć marchijczyków, osobiście namawiali starostę Henryka von Borcke do wydania miasta księciu pomorskiemu⁸⁶. Jeszcze 23 lutego 1477 przy

⁷⁹ A. Czacharowski, *Struktury organizacyjne rycerstwa Nowej Marchii w późnym średniowieczu*, [w:] Europa Środkowa i Wschodnia w polityce Piastów, Toruń 1997, s. 337.

⁸⁰ CDB, A, XVIII, s. 168-169; Rep., nr 355.

⁸¹ CDB, A, XVIII, s. 182-183.

⁸² Ch. Gahlbeck, *Zisterzienser und Zisterzienserinnen*, s. 314, 713.

⁸³ CDB, A, XVIII, s. 188.

⁸⁴ Rep., nr 646.

⁸⁵ CDB, C, I, s. 300.

⁸⁶ CDB, C, I, s. 492; ReHN, II, s. 271.

Bogusławie X wspomniani zostali kuzynowie Hasso i Hans von Wedel z Krępcewa⁸⁷. Potem 31 grudnia 1486 roku w Szczecinie przy Bogusławie X odnotowany został Hans z Krępcewa⁸⁸. 13 lipca 1487 roku kuzynowie Hans i Joachim von Wedel z Krępcewa (*tho Cremzow*) świadkowali na przywileju von Waldowów dla miasta Pelczyc⁸⁹. Wedlowie byli zobowiązani do posług wojskowych wobec książąt pomorskich, ale wielkość tego obowiązku, czyli wystawienie dziewięciu pancernych (kopii) poznajemy dopiero w 1523 roku⁹⁰.

W 1500 roku zamek krępcewski opuszczono i Wedlowie przenieśli się do dworu, wzniesionego we wsi. Część Wedłów mieszkała we dworach w Morzycy, Rzeplinie a nawet w Stargardzie. W latach 1491-1539 Wedlowie z Krępcewa byli licznie odnotowywanymi kolatorami świątyni i szpitali stargardzkich.

Dionizy von Wedel, syn Hassona Starego, 17 lutego 1491 roku, pan *na zamku Krępcewo (Burg Kremzow)* nadał prowizorowi szpitala św. Jerzego w Stargardzie, rentę 1 guldena reńskiego. Jego świadkiem był przy tej umowie Joachim z Krępcewa i dwóch rajców stargardzkich⁹¹. Ta sama umowa została potwierdzona przez Dionizego w dniu 4 stycznia 1496 roku⁹². Potem 13 maja 1501 roku Dionizy z bratem Joachimem Starszym i Joachimem Młodszym, nadawali rentę dla kaplicy św. Ducha pod Stargardem⁹³. W 1502 roku Joachim Młodszy, Joachim Starszy z Dionizym czynili kolejne nadanie, tym razem dla kościoła NMP w Stargardzie⁹⁴. Dla tej samej świątyni w 1505 roku przekazał datki Joachim Młodszy z Krępcewa,⁹⁵ a w 1507 roku, do kolejnych patronów zaliczono Konrada i Kerstena von Wedel z Krępcewa⁹⁶. 13 maja 1508 roku Dionizy von Wedel zapisał prowizorowi kaplicy św. Jerzego na wikariat z dochodem dwóch guldenów reńskich. Obecni przy tym byli: Joachim Młodszy von Wedel z Krępcewa i Jakub von Güntersberg z Piasecznika⁹⁷. Po dwóch miesiącach, 4 lipca 1508 roku, Dionizy z Kasparem von Wedel, świadkowali Kurtowi z Krępcewa, gdy zapisywał rentę dla kościoła NMP w Stargardzie⁹⁸. Kaspar to najstarszy syn Jerzego z Krępcewa, a Kurt to brat Dionizego.

8 lutego 1510 roku kościół NMP w Stargardzie otrzymał dwa guldeny renty od Wedegona von Wedel z Mielna, czego świadkami byli: Wedlowie z Krępcewa: Joachim Starszy, Dionizy i Jaspas oraz Melchior z Krzywnicy⁹⁹. W 1511 roku

⁸⁷ Regestenbuch, nr 207.

⁸⁸ Regestenbuch, nr 210.

⁸⁹ CDB, A, XVIII, s. 90.

⁹⁰ *Matrikeln und Verzeichnisse der Pommerschen Ritterschaft vom XIV bis in das XIX Jahrhundert*, Hrsg. R. Klempin, G. Kraatz, Berlin 1863, s. 158.

⁹¹ F. Boehmer, *Mitteilungen aus dem Archive der Stadt Stargard*, „Monatsblätter”, Jg. 17, 1903, nr 2, s. 21, nr 28.

⁹² Tamże, s. 37, nr 38.

⁹³ H. Heyden, *Protokolle der Pommerschen Kirchenvisitationen 1535-1539*, (dalej: Protokolle), Köln-Graz 1961, s. 231.

⁹⁴ Protokolle, s. 219.

⁹⁵ Protokolle, s. 207.

⁹⁶ Protokolle, 219.

⁹⁷ F. Boehmer, *Mitteilungen*, „Monatsblätter”, Jg. 17, 1903, nr 4, s. 50, nr 58.

⁹⁸ Protokolle, s. 175.

⁹⁹ Protokolle, s. 185.

obdarowywali ten kościół Jerzy oraz Kurt z Przywodzia, Stary Joachim i Dionizy z Morzycy i Krępcewa oraz Kaspar z Krępcewa¹⁰⁰. Jak widać dokonano już podziału dóbr tej linii rodu von Wedel.

W 1513 roku wśród kolatorów świątyni NMP znajdowali się: Joachim Młodszy z Krępcewa, Joachim Starszy z Morzycy i Dionizy z Krępcewa¹⁰¹. 12 kwietnia 1514 roku, gdy temu kościołowi przekazywał rentę dwóch guldenów Kaspar von Waldow z Pełczyc, świadkowali tej czynności: Joachim Starszy z Morzycy, Dionizy i Joachim Młodszy z Krępcewa¹⁰². 17 stycznia 1515 roku rentę dla NMP przekazywała Katarzyna von Wedel, żona Hansa Ribena, mieszczanina stargardzkiego, a świadkowali: Joachim Starszy, Dionizy i Konrad von Wedel¹⁰³. Najprawdopodobniej Katarzyna wywodziła się z linii krępcewskiej.

W 1518 roku kolejną rentę otrzymał ten sam kościół od Dionizego, Joachima Młodszego z Krępcewa i Kurta z Przywodzia,¹⁰⁴ a w 1521 roku od Hassona z Krępcewa, Kurta z Przywodzia oraz Joachima von Wedel¹⁰⁵. W 1522 roku stargardzki kościół św. Jana obdarował Joachim Stary z Krępcewa¹⁰⁶. W tym samym roku kaplicę Ciała Chrystusowego w kościele po wezwaniu NMP, uposażał rentą Hasso von Wedel z Krępcewa¹⁰⁷. W następnym roku wśród kolatorów kościoła znajdowali się Kurt i Joachim von Wedel¹⁰⁸. W 1524 roku Kurt z Przywodzia nadał rentę dla kaplicy św. Jakuba w Stargardzie¹⁰⁹, a w 1530 roku wraz z Krzysztofem z Krępcewa nadał rentę kościołowi św. Jana¹¹⁰. W 1536 roku kościół Mariacki uposażali Hans i Jerzy z Krępcewa¹¹¹. Ten ostatni przyznał tej świątyni rentę 17 stycznia 1539 roku¹¹².

Pośród Wedłów krępcewskich, podobnie jak w przypadku innych wielkich rodów pomorskich, kilku przedstawicieli odznaczyło się w XVI wieku odwagą i walką w licznych wojnach. W 1490 roku poległ Hans syn Hassona Starego,¹¹³ a w 1502 roku jego brat Jerzy¹¹⁴. Potem w 1545 roku poległ Hans syn Joachima Młodszego z Krępcewa. Jego imiennik, ale syn Jerzego, poległ w 1565 roku w wojnach duńskich, Busso w 1566 roku, w wieku 24 lat w wojnie z Turkami na Węgrzech,¹¹⁵ a Achacy von Wedel, w 1576 roku we Francji, w wojnach hugenockich. Wiemy ponad to, że w 1595 roku Kaspar (†1610) von Wedel z Krępcewa poprowadził pomorski kontyngent 1200 żołnierzy na wojnę cesarza z Turcją.

¹⁰⁰ Protokolle, s. 184, 215.

¹⁰¹ Protokolle, s. 175.

¹⁰² Protokolle, s. 175.

¹⁰³ Protokolle, s. 175.

¹⁰⁴ Protokolle, s. 190.

¹⁰⁵ Protokolle, s. 176, 190.

¹⁰⁶ Protokolle, s. 259.

¹⁰⁷ Protokolle, s. 217.

¹⁰⁸ Protokolle, s. 259.

¹⁰⁹ Protokolle, s. 235.

¹¹⁰ Protokolle, s. 160.

¹¹¹ Protokolle, s. 215.

¹¹² Protokolle, s. 190.

¹¹³ F.-M., nr 11-061.

¹¹⁴ F.-M., nr 11-062.

¹¹⁵ F.-M., nr 12-069.

Takie kondotierstwo w rodzinie musiało wpłynąć na zainteresowanie podróżami, jakie przejawiać zaczął w drugiej połowie XVI wieku słynny Lupold von Wedel, zwany „Podróżnikiem”. Urodził się w 1544 roku. Był synem Konrada (wsp. 1507-†1552) von Wedel z Krępcewa i Przywodzia, człowieka wykształconego, studiował bowiem w Italii. Swoją pierwszą podróż Lupold odbył w 1566 roku. Zwiedził wówczas Węgry. Potem w 1575 roku po raz pierwszy ruszył na wojnę hugenocką do Francji. W 1577 roku udał się w swoją najdłuższą podróż. Zwiedził Egipt, Apeniny, Anglię. Po powrocie postanowił wyprawić się do Ziemi Świętej. Ruszył z Krępcewa do Berlina, a potem trasa wiodła do Lipska, Augsburga, gdzie zakupił nowe konie. Stąd ruszył do Partenkirchen, Mittenwaldu, Innsbrucka i 19 maja 1578 roku dotarł do Wenecji. Dalej podróżując okrętem, dotarł na Cypr (21 czerwca). W Trypolisie wylądował (22 lipca). Potem zwiedzał Liban (29 lipiec), Jaffę (4 sierpnia), Jerozolimę (8 sierpnia), skąd 14 sierpnia ruszył do Damaszku, Trypolisu i na pustynię Synaj. 20 września rozpoczął wyprawę do Kairu i po siedmiu dniach był już w Aleksandrii. Stąd wypłynął do Europy. 29 stycznia 1579 roku Lupold dopłynął Wenecji. Stąd ruszył przez Frankfurt, Lipsk, Berlin, Freienwalde. Przekroczył Odrę zapewne w Odrzycku i dotarł do Krępcewa w Księstwie Pomorskim 18 października 1579 roku. Potem walczył w latach 1583-84 w Niemczech, w 1591 roku w kolejnej wojnie hugenockiej we Francji, w latach 1592-93 w wojnie kolneńskiej oraz w walkach w Strasburgu¹¹⁶.

Śladem po Lupoldzie jest zachowany do dzisiaj pod Krępcewem kamień dziękczynny. Został wystawiony przez Wedla, jako podziękowanie za szczęśliwą pielgrzymkę do Ziemi Świętej. Kamień został umieszczony przy rozwidleniu dróg z Krępcewa do Stargardu i z Krępcewa do Strzebielewa. Jest to płyta zwieńczona kołem o wielkości 1,05 m. Na płycie umieszczono wizerunek Ukrzyżowanego i napis: *biddet got vor alle crristen selen*. Płyta została umieszczona przez Lupolda w takiej odległości od starego zamku Wedłów w Krępcewie, a jakiej Golgota oddalona była od bram Jerozolimy¹¹⁷. Od 1594 roku na stałe osiadł w Krępcewie i zajmował się rozwojem gospodarczym dóbr ziemskich. W 1605 roku Lupold wraz z Kasparem z Krępcewa, Joachimem z Morzycy i Janem z Krępcewa i Morzycy towarzyszył księciu Bogusławowi XIII w podróży po Pomorzu¹¹⁸.

Liczne podróże Lupolda mogą chyba świadczyć o niezłej kondycji finansowej majątków Wedłów krępcewskich w XVI wieku. Pozwalały one także na podejmowanie przez ten ród, licznych prac budowlanych.

Jeszcze do 1945 roku istniał w Morzycy dobrze zachowany zespół budynków renesansowych fundacji Wedłów: kościół, dwór i wieża nazywana *Stary Piotr*¹¹⁹. W XVI wieku dwór i folwark Wedłów w Morzycy stał się siedzibą rodu. Wiemy,

¹¹⁶ R. Röhricht, *Deutsche Pilgerreisen nach dem Heiligen Lande*, Insbrück 1900, s. 253-255.

¹¹⁷ H. Lemcke, *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin*, Bd. VII, Stettin 1906, Der Kreis Pyritz s. 382.

¹¹⁸ M. v. Stojentin, *Die Erbhuldigung der hinterpommerschen Stände bei der Thronbesteigung Herzog Bogislaws XIII. in Jahre 1605*, BS, NF 5 (1901), s. 47, 55, 68-69.

¹¹⁹ R. Kąsinowska, *Siedziba szlachecka w Morzycy*, „Zeszyty Pyrzyckie”, 1971, z. 4, s. 45.

że zamieszkiwał tutaj Joachim von Wedel (†1525), syn Hassona Starego, ożeniony z Anną von Borcke z Łobza¹²⁰. Był właścicielem Morzycy wspólnie z bratem Dionizym (1511-13) a potem samodzielnie. Zachowywał jednak prawa do Krępcewa. Joachim przekazał majątek dwóm synom: Krzysztofowi (†1550) i Ottonowi (†1557). Początkowo dobrami morzyckimi zarządzał Krzysztof, ale żaden z jego synów go nie przeżył, toteż cały majątek połączył w swych rękach Otto von Wedel, który w 1514 roku wystąpił w Stargardzie jako *rycerz*,¹²¹ a potem od 1523 roku robił karierę u boku Gryfitów. W dniu 4 sierpnia 1540 roku Otton, przebywający wówczas w Szczecinie, został określony jako *książęcy marszałek nadworny*.¹²² Po zakończeniu 28-letniej służby na dworze książąt pomorskich w Szczecinie oraz po śmierci brata Krzysztofa, w 1551 roku stał się na kilka lat właścicielem Morzycy.

W wieku 57 lat Otto von Wedel z Morzycy ożenił się z młodą, 22 letnią Gertrudą von Eickstedt¹²³. 2 lipca 1552 roku w Morzycy urodził się syn Joachim Młodszy, słynny pomorski kronikarz. Gdy Joachim miał pięć lat, zmarł jego ojciec, majątek przejął krewny, landrat Hasson I, a matka otrzymała oprawę wdowią w wysokości 10 tysięcy guldenów¹²⁴. W tych czasach, doszło do konfliktu z krewną z Dolic. W Wielkanoc 1566 roku Barbara von Wedel, córka Jerzego z Krępcewa, wdowa po Krzysztofie von Podewils, właścicielka wsi Dolice, napadła na służbę Wedłów morzyckich gdy polowała w pobliżu „morzyckiego pola” koło Dolic. Jej sługa Hans Molen, pretendujący do szlachectwa, zastrzelił nauczyciela młodego Joachima von Wedla – Macieja Knuschena. Za przyzwoleniem Barbary chłopcy z Dolic mieli zabrać sidła oraz poturbować mocno lennika Ottona von Wedla – Henninga Weigerna von *Molckentin*. Chociaż wniesiono skargę do sądu książęcego, to Barbara podobno mająca dobrą protekcję w Szczecinie, toczyła spór z krewnymi jeszcze długo. Dopiero los miał według Joachima Młodszego dopełnić sprawiedliwości, skoro pisze: *krótco po tym (wydarzeniu – przyp. aut.) syn wyżej wymienionej sprawczyni Barbary, Jerzy, został w niemiłosierny sposób zabity, a jej pozostałe dzieci nie miały również wielkiego szczęścia*. Sama została potem przez księcia Jana Fryderyka pozbawiona dóbr a przez ludzi wypędzona. Zarówno Dolicom jak i Rzeplinowi uczyniła Barbara wielkie szkody¹²⁵.

Joachim von Wedel, w swoim *Pamiętniku*, który spisywał w latach 1570-1606 na dworze w Morzycy, opisał nie tylko wyżej wspomnianą sprawę, ale szereg spraw rodzinnych i wydarzeń na Pomorzu¹²⁶. Był człowiekiem wykształconym, ponieważ w 1569 roku studiował w Greifswaldzie i Frankfurcie¹²⁷. Część dóbr po ojcu przejął

¹²⁰ F.-M., nr 13-069.

¹²¹ F. Boehmer, *Mitteilungen*, „Monatsblätter” Jg. 17, 1903, nr 5, s. 66, nr 66.

¹²² Regestenbuch, nr 240.

¹²³ *Hausbuch des Herrn Joachim von Wedel auf Kremppow, Schloss und Blumberg erbgesessen*, Hrsg. J. F. Bohlen –Bohlendorf, Tübingen 1882, s. 95.

¹²⁴ F.-M., nr 13-069.

¹²⁵ Hausbuch, s. 211-212.

¹²⁶ Hausbuch, s. 213-214.

¹²⁷ F.-M., nr 13-069.

dopiero po śmierci Hassona von Wedel w 1573 roku¹²⁸ i stał się założycielem nowej siedziby w Morzycy. W 1574 roku Joachim zbudował w Morzycy dwór ryglowy¹²⁹. W dwa lata później zamieszkiwał tutaj ze swą poślubioną właśnie żoną, Ilsa von Arnim, córką Ottona von Arnim¹³⁰. W 1578 roku część zabudowań gospodarczych, a zwłaszcza gorzelnię i suszarnię zniszczył pożar. Ale jeszcze tego samego roku Joachim wybudował nową oborę i stajnię¹³¹. W 1582 roku ukończył budowę owczarni, która wlokła się z powodu słabej pracy cieśli¹³². Wreszcie w 1587 roku przystąpił do budowy murowanego dworu bramnego. 8 maja kamień węgielny położył mistrz budowlany Michał Franck z Gubina. Ponieważ planowano wzniesienie budynku w stanie surowym do zimy,¹³³ toteż koniec budowy musiał przypaść najwcześniej na 1588 rok¹³⁴.

Na granicy terenu dworskiego wybudowano mur kamienny. Od strony południowej dworu, na terenie podzielonym strumieniem, założono park. Dwór zbudowano na planie prostokąta 19,40 x 9,70 m. Na parterze znajdowały się trzy pomieszczenia, przykryte sklepieniem kolebkowym z lunetami. Podobny podział na trzy pokoje znajdował się także na wyższych kondygnacjach budynku. Od strony południowej do dworu przylegały zabudowania gospodarcze. Od tej strony umiejscowiono także wieżę, zbudowaną na planie koła o średnicy 4,20 m. Otwór drzwiowy w wieży umieszczony na wysokości 1,5 metra, wskazuje na istnienie przejścia np. na drewnianą palisadę. Joachim von Wedel zbudował we wsi nowy kościół. Stary kościółek istniał co najmniej w drugiej połowie XV wieku (1493). Nowy zbudował Wedel w 1606 roku, z kamienia i cegły na planie prostokąta (13,36 x 11,60 m). Ponieważ posiadamy informację, że w krypcie kościelnej pochowano wówczas córkę Joachima – Annę (†1606), możemy wnosić, że pochowano tutaj także kolejnych członków rodziny von Wedel¹³⁵.

Od 1597 roku w Morzycy przychodziły na świat dzieci Joachima Młodszeo i Ilsa: Lewin zmarły w dzieciństwie w 1581, Anna Zofia, Otto, Hasso, Werner i Krzysztof. W 1603 roku Joachim Młodszy został landratem powiatu stargardzkiego. Urząd sprawował do śmierci z miejsca zamieszkania. Żona Ilsa zmarła 18 listopada 1608, a Joachim w 1609 roku. Po śmierci Joachima czterej synowie gospodarzyli wspólnie na folwarku w Krępcewie, Jesionowie i Morzycy.

Wszyscy czterej bracia: Otto, Hasso, Werner i Krzysztof fundowali w 1613 roku ołtarz do kościoła w Morzycy, który dzisiaj można oglądać w świątyni w Dolicach. Ołtarz podzielony został na kilka kwater. Środkowa przedstawia Ukrzyżowanie. W pozostałych znalazły się przedstawienia św. Jana Ewangelisty, Trzech Króli, św. Łukasza, św. Macieja i św. Marka. U dołu, po obu stronach Ostatniej Wieczerzy,

¹²⁸ Hausbuch, s. 48.

¹²⁹ Hausbuch, s. 262.

¹³⁰ Hausbuch, s. 270.

¹³¹ Hausbuch, s. 273.

¹³² Hausbuch, s. 284.

¹³³ Hausbuch, s. 302-303.

¹³⁴ R. Kašinowska, *Siedziba szlachecka w Morzycy*, s. 50.

¹³⁵ Tamże, s. 57-62.

umieszczono dwie barwne tablice herbowe, zawierające na błękitnym polu po dwa herby von Wedel na każdym. Ponad herbami data: 1613. Po stronie lewej znajdowały się herby: Ottona i Hassona, natomiast po prawej: Wenera i Krzysztofa¹³⁶. Do dzisiaj zachowały się tylko herby po prawej stronie.

Jeszcze w 1613 roku bracia wspólnie zarządzali dobrami rodzowymi. Potem bracia dokonali podziału dóbr i właścicielem Morzycy w 1615 roku został Hasso von Wedel. Tenże Morzycę pozostawił w posagu swej córce Agnieszce, żonie Egidiusza von Papsteina. Po śmierci Agnieszki Egidiusz ożenił się powtórnie i próbując dysponować dobrami morzyckimi, popadł w konflikt z Wedłami krępczewskimi¹³⁷. Spór zakończono w 1670 roku układem, który przewidywał, że Levin Krzysztof von Wedel przekaze Morzycę z częścią Rzeplina von Papsteinowi¹³⁸. W ten sposób Wedlowie utracili w drugiej połowie XVII wieku część swych odwiecznych dóbr.

Na przełomie wieków XVI/XVII Wedlowie wplątali się w sprawy procesów sądowych o czary. Wiemy, że w latach 1595-1595 Henryk von Borcke z Pęczyna, próbował pociągnąć do odpowiedzialności swoją matkę Emerentię von Hahn, jako sprawczynię czarów na jego żonie. Tylko dzięki silnej pozycji jej drugiego męża – Jerzego von Wedel z Krępcewa, kuzynów Wedegona von Wedel oraz Jakuba von Köllera, zdołała uratować życie¹³⁹. Wedlowie posiadali także kontakty ze słynną czarownicą pomorską Sydonią von Borcke. Związki nawiązano poprzez Dorotę von Wedel rodem z Krępcewa, która w XVI wieku była mniszką w klasztorze w Marianowie, gdzie Sydonia była przeoryszą. Podobno przez jakiś czas Sydonia z Dorotą zamieszkiwały nawet w Krępcewie. Potem doszło do niesnasek Sydonii z Wedłami. Jan von Hechthausen donosił, że Lupold von Wedel potraktował Sydonię pejczem, lecz przyczyną takiego zachowania szlachcica nie była kłótnia¹⁴⁰. W 1606 roku Joachim von Wedel oskarżał Sydonię, że była sprawczynią złamania przez niego żebra, oraz wezwał marszałka książąt pomorskich Ewalda von Flemminga i swojego szwagra von Hechthausena, na spotkanie (do Krępcewa ?), aby naradzić się, jak *sprzątnąć z drogi tego trującego węża*¹⁴¹. Ich zaznania zostały potem spisane podczas procesu Sydonii.

Ze sprawą Sydonii zbiegł się pożar krępczewskiego kościoła. Potem do wnętrza Wedlowie fundowali elementy nowego wyposażenia. W 1607 roku Joachim Starszy z żoną Kordulą von Wedel zakupili dwa lichtarze¹⁴². We wnętrzu zachowało się epitafium poświęcone zmarłemu w 1614 roku Joachimowi von Wedel i jego żonie Korduli, wykonane w 1615 roku. Na ołtarzu znajdowały się niegdyś figury marmurowe: Joachima oraz Korduli i małej córeczki. Pod nimi płyty z inskrypcjami. Na tablicy

¹³⁶ H. Lemcke, *Bau- und Kunstdenkmäler*, s. 337-338.

¹³⁷ R. Kašinowska, *Siedziba szlachecka w Morzycy*, s. 62.

¹³⁸ Tamże, 50.

¹³⁹ W. Łysiak, *Przeorysza z Marianowa, Sydonia von Borcke. Obraz mitu*, [w:], *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej*. Materiały z konferencji naukowej, Poznań 2000, s. 724.

¹⁴⁰ W. D. v. Borcke, *Sidonia von Borcke. Ein pommersches Frauenschicksal*, b.r.w., s. 15.

¹⁴¹ W. Łysiak, *Przeorysza z Marianowa*, s. 723.

¹⁴² H. Lemcke, *Bau- und Kunstdenkmäler*, s. 382.

poświęconej Korduli, dowiadujemy się, że była córką Daniela von Wedel z zamku Krzywnicy. Natomiast na płycie poświęconej Joachimowi napisano: *DER. EDLER. GESTRENGER. VND. EHRENVESTER. IOACHIM. V. WEDEL SENIOR. F. POM. VORNEHMER RAHT. VND. HEUPTMAN. AUF. DEM. F. HAVSE. SADZICK. WEILAND. AVF. CREMPZOW. REPLIN. SCHONE. VND. BLVMBERG. ERBSESSEN. IST. ANNO. 1537. AM TAGE. STEPHANI. GEBOHREN. VND. ANNO. 1614. DEN. 25. APRILIS. SEINES. ALETERS. 76. IAHR. VND. 6. MONAT. ZV. CREMPZOW. IN. CHRISTO. SELICH. ENTSCHLAFEN*¹⁴³.

Tenże **Joachim Starszy z Krępcewa** w dniu 18 kwietnia 1569 roku nadał Janowi Wolfowi, za wierną służbę, 1/2 łana ziemi we wsi Pomorzany, a za wzięcie pod opiekę dzieci zmarłego Hansa Witte – roczny czynsz¹⁴⁴. W 1583 roku odnotowany został w gronie lenników brandenburskich,¹⁴⁵ z racji praw do dóbr w Nowej Marchii. Już po jego śmierci, 15 sierpnia 1614 roku, burmistrz i rada Szczecina *oświadcza*li, że *zmarły Joachim von Wedel z Krępcewa zapisał w testamencie 12 guldenów rocznej renty na potrzeby szczecińskich beginek, pobieranych z kapitału 200 guldenów. (...) Rada miejska po otwarciu testamentu przez Kordulę von Wedel wdowę po Joachimie, pobrała 200 guldenów i złożyła na ratuszu*¹⁴⁶.

Od XVI wieku Wedlowie sięgali po wysokie urzędy państwowe i ziemskie. **Jerzy von Wedel z Krępcewa i Rzeplina** (wsp. 1511-†1566), 8 sierpnia 1557 roku przebywał w Szczecinie u boku księcia Barnima XI,¹⁴⁷ i zapewne był już wówczas amtmannem domeny kołbackiej. Potem w 1566 roku wspomniano go z tytułem nadwornego marszałka¹⁴⁸. Z licznego potomstwa Jerzego (pięciu synów i cztery córki), karierę urzędniczą wypełniał najstarszy z rodzeństwa - **Kaspar von Wedel** (†1610). Wpierw pełnił urzędy ziemskie: amtmanna domeny kołbackiej a potem landrata powiatu szadzkiego. Często przebywał na dworze książęcym. 24 września 1574 roku został odnotowany przy księżętach pomorskich Janie Fryderyku i Erneście Ludwiku oraz ich bracie Kazimierzu IX biskupie kamieńskim¹⁴⁹. Mógł już wówczas pełnić funkcję *marszałka nadwornego (Hofmarschall)*, chociaż dowiadujemy się o tym dopiero 13 marca 1584 roku¹⁵⁰. Potem: 17 lutego 1601 roku wystąpił przy księciu Barnimie XII, jako *nadmarszałek (Oberhofmarschall)*¹⁵¹. O jego roli świadczą także jego liczne pobyty u boku Barnima XII w 1603, Kazimierza IX w 1605, Filipa II i Bogusława XIII w 1606 roku¹⁵².

¹⁴³ Tamże, s. 56-62.

¹⁴⁴ Regestenbuch, nr 234.

¹⁴⁵ C. v. Eickstedt, *Beiträge zu einem neueren Landbuch der Marken Brandenburg*, Magdeburg 1840, s. 99.

¹⁴⁶ Regestenbuch, nr 295.

¹⁴⁷ Regestenbuch, nr 259.

¹⁴⁸ F.-M., nr 13-050.

¹⁴⁹ Regestenbuch, nr 305.

¹⁵⁰ Regestenbuch, nr 317, s. 234-235.

¹⁵¹ Regestenbuch, nr 339, s. 248.

¹⁵² F.-M., nr 13-050.

Pamiętką po Kasparze von Wedel w kościele krępczewskim był niegdyś obraz autorstwa malarza ze Szczecina Davida Redtela. Po lewej stronie widniał wizerunek klęczącego szlachcica, a w dolnym prawym rogu obrazu, hełm oraz duży kartusz herbowy. Ponad nim napis: *CASPARA WEDELN dominus haereditarius in Crempzow, Qvondam eguitum Gallicorum, Cimbricorum et Vngaricorum praefevctus – Illustris: P. P. Iohannis Friderici Barnimi XI Ducum Stetini Pomeranae b.b.m.m. etc. in aula Stetinensi Marschalcus Vir nobilissimus domini in pace et foris in militia longo rerum usu exercitatissimus ut cladem, quam hoc aram et tabulam in honorem Dei et sacrorum exercitium anno Christi MDCVII aetatis suae 68. liberaliter posuit*¹⁵³.

Wedlowie krępczewscy składali hołd margrabiom brandenburskim w 1571 roku. W rejestrach lennych wspomniano wówczas: małoletniego Zygmunta i Ryszarda, Hassona i Lupolda, synów Kurta; Joachima syna Ottona; Kaspara, Joachima, Achacego i Jerzego synów Jerzego z Krępcewa¹⁵⁴. Potem w 1644 roku wśród brandenburskich lenników zarejestrowano Wedłów z Krępcewa i Morzycy, którzy posiadali będe w Barlinku oraz *Hütung* w Strąpiach (pow. myśliborski). 8 października wspomniano: Krzysztofa Henninga syna Świętej Pamięci Joachima; Joachima Krzysztofa syna nieżyjącego już Lewina; Lupolda syna zmarłego Bussona i Luppolda Zygrfyda syna zmarłego Kurta Adolfa von Wedłów¹⁵⁵.

Wspomniany tutaj **Lupold Zygfryd von Wedel** w 1666 roku ufundował do kościoła w Krępcewie swoją tablicę genealogiczną z 16 herbami. Miała ona wielkość 2x1m i była umieszczona po lewej stronie ołtarza¹⁵⁶. Obok znajdowało się także **epitafium Lupolda von Wedel** (†1738), ufundowane przez żonę von Brockhausen w 1741 roku. W środku dwumetrowej tablicy, na złotym polu, znajdował się wizerunek zmarłego. Dookoła rozmieszczono trofea i herby rodowe. Opodal przywieszono było małe epitafium (90 cm) z herbami von Wedłów z połowy XVIII wieku¹⁵⁷. W 1797 roku Lupold odnawiał ołtarz i fundował nowe organy do kościoła w Krępcewie¹⁵⁸. Kościół stał się nekropolią rodową, w podziemiach której zachowały się do dzisiaj liczne pochówki ze zmumifikowanymi szczątkami Wedłów¹⁵⁹.

Zabytki heraldyczne po Wedlach znajdowały się także w kościele w **Przywodziu**. Oprócz herbów na ołtarzu znajdowało się tutaj epitafium radcy Fryderyka Wilhelma (†1721), a na nim herby von Wedel i von Münchow. Inna tablica upamiętniała trzech synów i córki zmarłych w latach 1746-1749 Lorenza Jerzego i Doroty Fryderyki von Wedel z domu hrabianki von Schlippenbach. Fundacji Wedłów w tym kościele był kielich z XVIII wieku, na którym widziano dwie róże i monogram: **M. M. v. W**(edel) oraz **M. F. v. W**(edel) i **L. B**¹⁶⁰. Sam kościół zbudowany został w stylu barokowym,

¹⁵³ H. Lemcke, *Bau- und Kunstdenkmäler*, s. 380-381.

¹⁵⁴ E. Rymar, *Rycerstwo Nowej Marchii w czasach margrabięgo Jana Kostrzyńskiego*, „Rocznik Lubuski”, 27, 2001, s. 44.

¹⁵⁵ C. v. Eickstedt, *Beiträge*, s. 310

¹⁵⁶ H. Lemcke, *Bau- und Kunstdenkmäler*, s. 382.

¹⁵⁷ Tamże, s. 378.

¹⁵⁸ Tamże, s. 382.

¹⁵⁹ M. Majewski, J. L. Jurkiewicz, *Stargard Szczeciński i okolice*, Stargard 1997, s. 121.

¹⁶⁰ Tamże, s. 354.

zapewne przez Wedlów. Jak pisał potem Bernd von Wedel, istniał tutaj wzorem innych pomorskich rodów, zwyczaj umieszczania herbów (tarcze) i broni po śmierci kolejnych przedstawicieli rodu, jak chociażby po Fryderyku Wilhelmie von Wedel (1669-1721), który poległ w wojnie północnej.

Wielkość majątku Wedlów w Przywodziu w 1772 roku, należącym wówczas do Jerzego Lorentza Młodszeo von Wedel (†1780), obejmował lenna w tej wsi oraz w Laskowie, Jarosławsku i Świątoszewie, był wyceniany na 106 tysięcy talarów. Natomiast majątek Fryderyka Lupolda von Wedel (†1760) z Krępcewa, obejmujący także Rzeplino, Krapiel, Zukowo i Jarosławsko na 132 tysiące talarów.¹⁶¹ Wartość tych wzrosła do 147.766 talarów w 1804 roku. Wówczas na majątek krępcewski Leopolda Krzysztofa von Wedel składały się dobra: Krępcewo obliczane na 64.866, Jarosławsko A (3/4 ziemi) na 16.000, Rzeplino na 42.900 a Sądów z folwarkiem Nowy Sądów na 24.000 talarów¹⁶².

W Przywodziu Wedlowie posiadali swój dwór zbudowany w stylu renesansowym, który został wspomniany w dokumentach dopiero w czasach wojny trzydziestoletniej. Nazywany był zamkiem (*Burg*), a jego resztki spłonęły w 1818 roku. W początkach XIX wieku rodzina wybudowała kolejną siedzibę - *nowy dom*,¹⁶³ który przetrwał do XX wieku. Obok dworu znajdował się mały park, a w budynku – biblioteka, która posiadała 10 tys. woluminów, głównie z religii i filozofii. Majątek przed I wojną światową obliczano na 1100 ha. W takiej mniej więcej wielkości dotrwał do końca II wojny światowej. 4 lutego 1945 roku dotarli do Przywodzia Rosjanie, którzy przeprowadzili rekwizycje, zwłaszcza spirytusu w browarze i wszystkich owoców. Tych, Niemców, których nie wzięto do niewoli, zabijano. Rodzina von Wedel zdołała uciec do Westfalii¹⁶⁴.

Stara linia krępcewska Wedlów wymarła w grudniu 1680 roku. Jej dobra przypadły w 1681 roku poprzez mariaże linii Wedlów z Chociwła. Już 12 września 1688 roku w Krępcewie właścicielem dóbr był Henryk Joachim Bernd von Wedel (†1718) z Chociwła. Pełnił wówczas urząd pyrzyckiego landrata i został odnotowany w otoczeniu elektora brandenburskiego Fryderyka Wilhelma von Hohenzollern¹⁶⁵. Nowi właściciele rozbudowali dwór w Krępcewie, składający się od XVIII wieku z budynku głównego z dwoma skrzydłami. Kolejna siedziba w Krępcewie została wzniesiona po wojnach napoleońskich w 1820 roku. I w niej Wedlowie zamieszkiwali do 1945 roku. Podczas przemarszu wojsk radzieckich w lutym 1945 roku, dwór został zniszczony, a resztki rozebrane w latach 50. XX w. Budynek posiadał wieżę i przypominał od głównej strony literę T. Z czasów „błękitnego dziadka” w oknach umieszczone były witraże herbowe jego i żony¹⁶⁶. Ostatni właściciel Krępcewa, Kurt

¹⁶¹ F.-M., nr 18-201, 20-012.

¹⁶² Matrikeln, s. 513.

¹⁶³ H. Neuschäffer, *Schlösser und Herrenhäuser in Hinterpommern*, Leer 1994, s. 88.

¹⁶⁴ Tamże, s. 88-89.

¹⁶⁵ F.-M., nr 18-004.

¹⁶⁶ H. Neuschäffer, *Schlösser und Herrenhäuser*, s. 141-142.

von Wedel w 1939 roku gospodarował na 1114 ha ziemi¹⁶⁷.

Wśród Wedłów krępcewskich znajdujemy joannitów, ale w okresie, gdy zakon był organizacją skupiającą elitę niemieckiej arystokracji. Siedziba stolicy baliwatu brandenburskiego, którego głową był przedstawiciel rodu von Hohenzollern, znajdowała się w Słońsku. W tutejszym kościele przeprowadzano uroczyste pasowania rycerskie, z udziałem wielkiego mistrza. Po uroczystości, według starego obyczaju, każdy z rycerzy fundował własną tablicę herbową, którą umieszczano w kościele. Do początków XX wieku znajdowały się w Słońsku tablice Wedłów z linii krępcewskiej. **Fryderyka Wilhelma von Wedel**, pasowanego na rycerza 18 marca 1691 roku. Był on kapitanem elektorsko-saskich wojsk w gwardii przybocznej króla pruskiego, dworzaninem i radcą legatem z Przywodzia. Jego syn **Ernst Lewin** był landratem pomorskim.¹⁶⁸ **Moritz Henryk von Wedel** pasowany na joannitę w Słońsku 23 lutego 1697 roku. **Lorentz Jürgen von Wedel** z Przywodzia pasowany 14 września 1762 roku, syn Fryderyka Wilhelma. **Leopold Christian von Wedel** pasowany 1 września 1772 roku, porucznik w regimencie kirasjerów v. Mansteina, późniejszy radca ziemski z Krępcewa¹⁶⁹. 4 lipca 1800 roku pasowany był **Leopold Wilhelm Eberhard Karol von Wedel**, porucznik dragonów von Strantza¹⁷⁰.

Po joannitach z tego rodu istnieje szereg pamiątek. Na kościelnej wieży, wzniesionej w Krępcewie z kamienia polnego, wisi dzwon fundowany przez Lupolda Krzysztofa „Czerwonego” von Wedel. Na odlanym 23 listopada 1786 roku w Szczecinie dzwonie umieścił napis: *PATRON / HERR LUPOLD CHRISTOPH VON WEDEL / DES ST. JOHANNITER ORDENS RITTER*¹⁷¹. W dworze krępcewskim wisiały na ścianach portrety Wedłów w mundurach joannickich. Wulf Wedigo von Wedel wspominał taki portret swego prapradziada Lupolda Krzysztofa „Czerwonego”, na którym został przedstawiony w czerwonym mundurze. Jego syna Lupolda Wilhelma Eberharda nazywano „błękitnym dziadkiem”, ponieważ na swoim portrecie został namalowany w błękitnym mundurze wojskowym¹⁷². Zachowała się do dzisiaj tablica heraldyczna „Błękitnego” w zbiorze słońskim przechowywanym w Szwecji. W 1994 roku wyceniana była na 3.900 marek¹⁷³.

Joannitów w rodzie Wedłów z Krępcewa spotykamy do początków XX wieku. Nadal w XVIII i XIX wieku, Wedlowie z Krępcewa sięgali urzędy, jak w przypadku Lupolda Mathiasa (†1738)¹⁷⁴ oraz pełnili funkcje dowódcze w armii. Przykładowo dostarcza nam także „Czerwony dziadek”, który opowiadał często swoje legendarne spotkanie z królem Fryderykiem Wielkim¹⁷⁵. Było to możliwe, skoro w 1757 roku

¹⁶⁷ Tamże, s. 143.

¹⁶⁸ C. Mund, *Alphabetisch geordnetes Verzeichniss der in der Joahanniter-Ordens-Kirche zu Sonnenburg vorhandenen Wappen-Tafeln nebst historischen und genealogischen Anmerkungen*, Küstrin 1869, s. 40, nr 699.

¹⁶⁹ Tamże, s. 40, nr 701, 702.

¹⁷⁰ Tamże, s. 40, nr 704.

¹⁷¹ M. Majewski, J. L. Jurkiewicz, *Stargard Szczeciński i okolice*, 122.

¹⁷² H. Neuschäffer, *Schlösser und Herrenhäuser*, s. 142.

¹⁷³ F.-M., nr 22-009.

¹⁷⁴ F.-M., nr 19-004.

¹⁷⁵ H. Neuschäffer, *Schlösser und Herrenhäuser*, s. 142-143.

służył w regimencie kirasjerów w Dreźnie i brał udział w wojnie z Austrią. W 1772 roku służył w stopniu rotmistrza. Potem osiadł w dobrach rodowych. W 1784 roku sprzedał Żukowo za 15.300 talarów landratowi Jerzemu Berndowi von Ploetz. Nabył jednak lenno w Sądowie oraz w 1802 od von der Marwitzów Czernikowie i Pinnow koło Myśliborza w Nowej Marchii¹⁷⁶.

Lupold Wilhelm Eberhard von Wedel „Błękitny” służył w 3 regimencie dragonów i w 1787 roku był w stopniu chorążego, w 1789 porucznika a w 1803 kapitana. Toczył liczne spory o Sądów i Korytowo. Powiększył dobra o Kurcewo i część Tarnowa koło Szadzka¹⁷⁷.

Wedlowie brali udział w wojnach napoleońskich i późniejszych. 25 kwietnia 1871 roku w wojnie prusko-francuskiej pod Marvillers ciężko ranny został Busso Lupold Zygfryd von Wedel, który służył w 1 regimencie dragonów. Potem zmarł w lazarecie koło Strassburga¹⁷⁸. Hasso Joachim Vivigens (†1913) z Krępcewa i Strzebielewa służył w regimencie huzarów i karierę wojskową zakończył w 1879 roku w stopniu rotmistrza¹⁷⁹. Podczas I wojny światowej służył w armii niemieckiej major Kurt Krzysztof Gustav von Wedel (†1945)¹⁸⁰. Jego syn Kurt Hasso był młodszym oficerem w jednym z regimentów piechoty w 206 dywizji piechoty i poległ 27 stycznia 1945 roku w Frauenburg w Kurlandii¹⁸¹. Potomkowie z rodu von Wedel - ostatnich właścicieli Krępcewa żyją do dzisiaj.

¹⁷⁶ F.-M., nr 19-004.

¹⁷⁷ F.-M., nr 22-009.

¹⁷⁸ F.-M., nr 24-017.

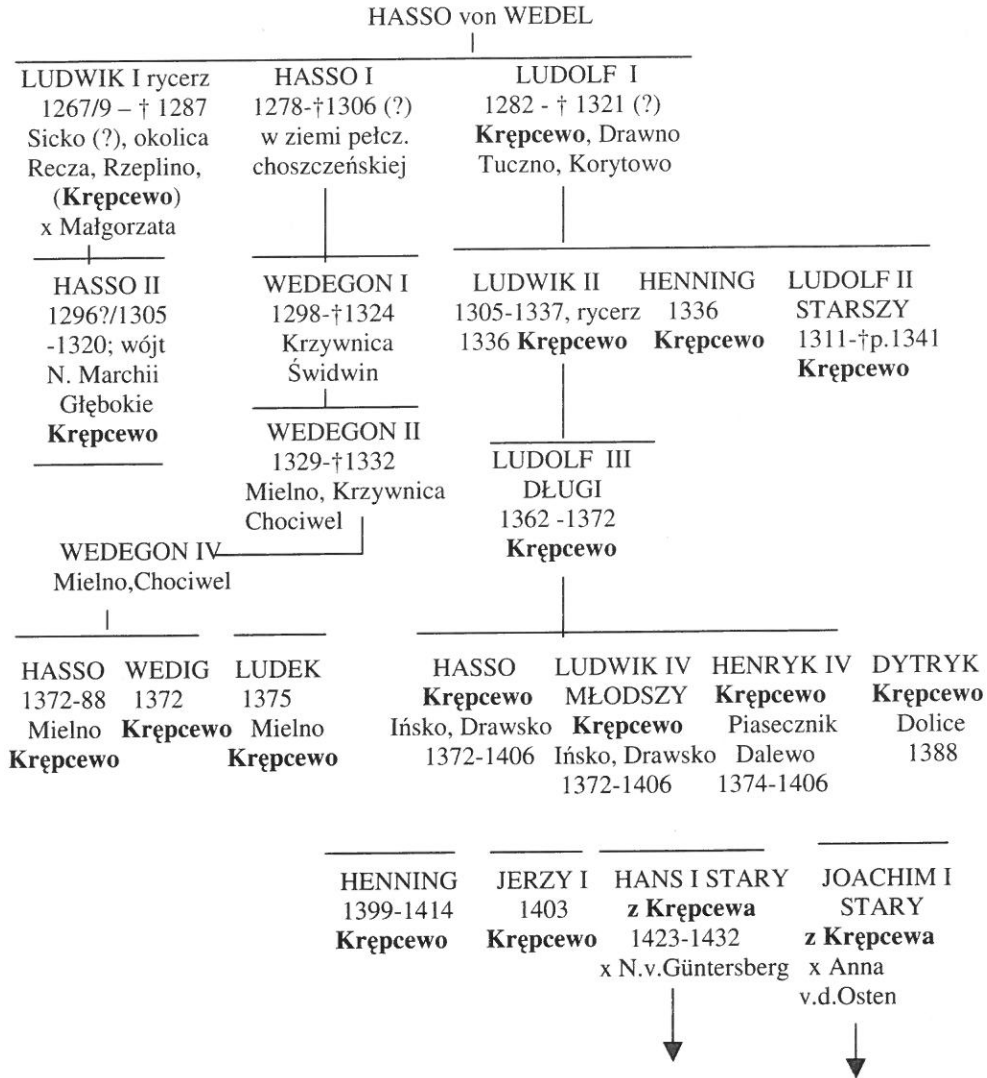
¹⁷⁹ F.-M., nr 24-014.

¹⁸⁰ F.-M., nr 24-014.

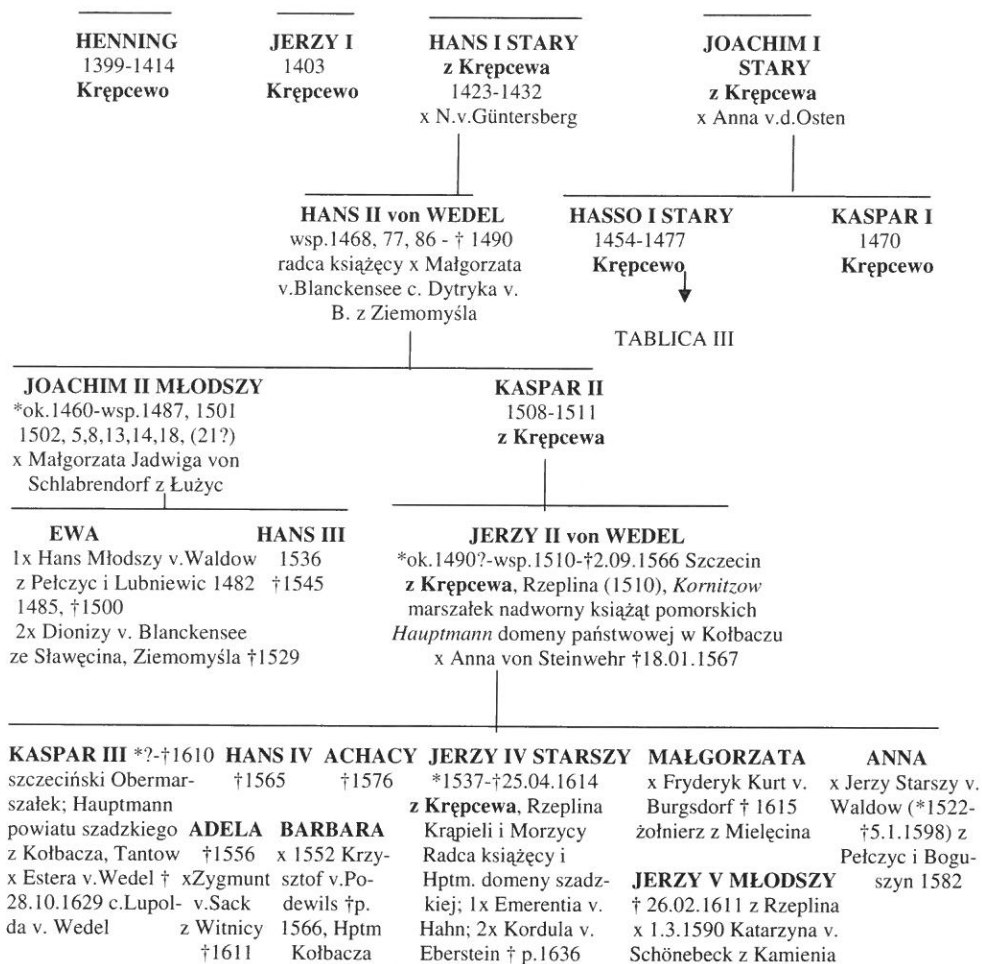
¹⁸¹ F.-M., nr 26-007.

TABLICE GENEALOGICZNE RODZINY von WEDEL.
LINIA Z KRĘPCEWA

TABLICA I : Linia krępcowska (wymarła)

TABLICA II : Linia krępcewska (wymarła)

TABLICA III : Linia krępcewska (wymarła)

HASSO I STARY

1454-1477; †przed 1491

z **Krępcewa** (i Morzycy)

JAN STARSZY dziekan Przywodzie w Fürstenwalde i Myśliborzu *w l.60tych XV † 1527 ??	JOACHIM III STARSZY z Krępcewa i Morzycy 1491-†1525 x Anna v. Borcke z Łobza	DIONIZY w Morzycy 1491-1518 x N. v. d. Osten z Płotów	BENIGNA x Joachim v. Borcke ze Strzmieli	JERZY III †1502 ZOFIA 1x Hans v. Podewils 2x Ryszard v. Blankenburg	HANS †1490 KATARZYNA 1515 x Hans Riben	KERSTEN 1507 z Krępcewa i Przywodzia 32 lat (1520??)	KONRAD (KURT) 1507-†1552 Krępcowo Przywodzie landrat 1x Krystyna v.d.Osten
	↓	↓					↓

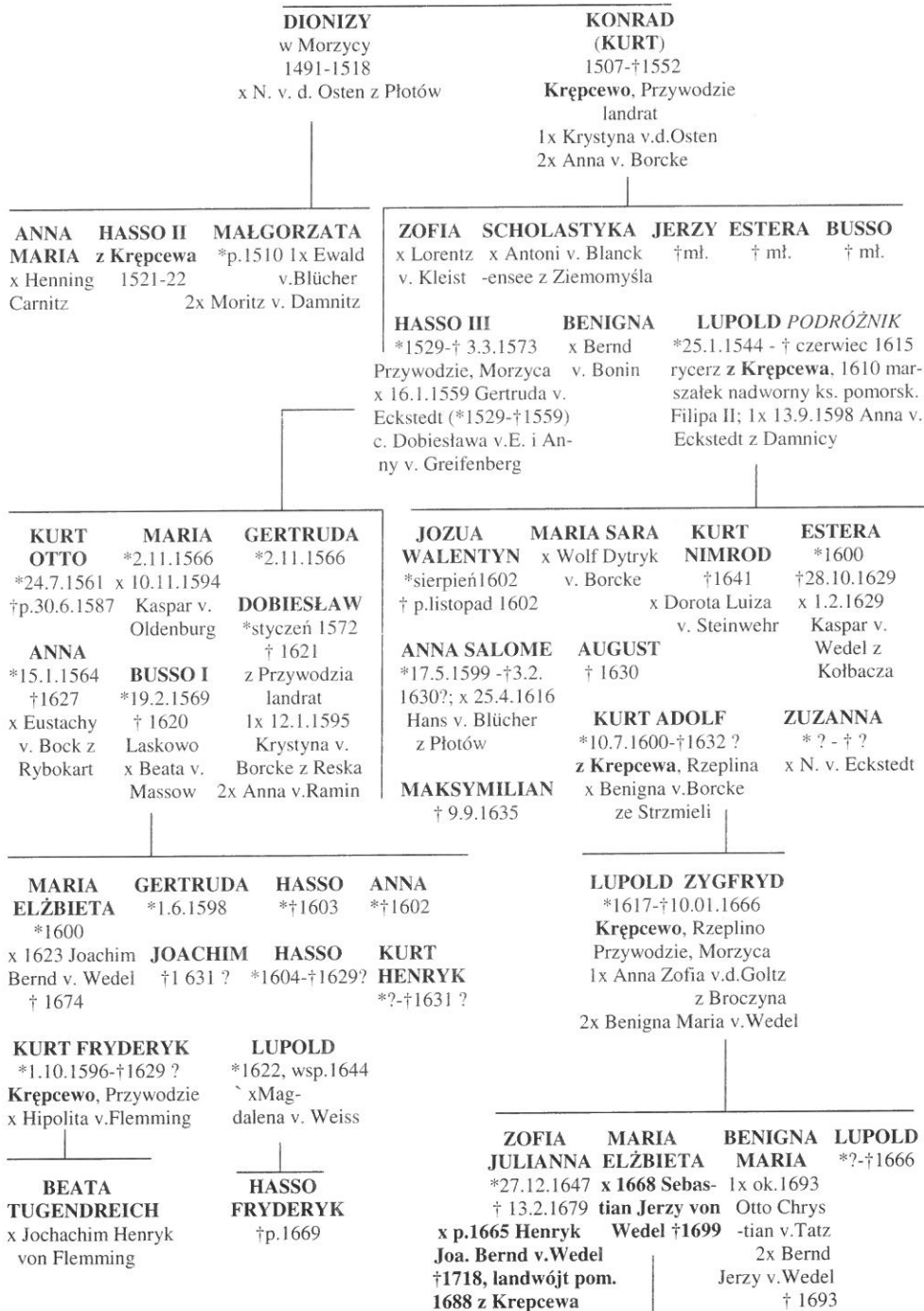
TABLICA IV : Linia krępcewska (wymarła)

JOACHIM III STARSZY
z Krępcewa i Morzycy
wsp. 1491 - † 1525
x Anna v. Borcke z Łobza

DOROTA mniszka w kl. cysterek w Marianowie † XVI w.	KRZYSZTOF wsp. 1530-†1550 z Krępcewa x Anna von Dammitz	ANNA *ok. 1510 x Hans v. Sydow	MAŁGORZATA x Mikołaj v. Wach- holtz z Fitzlaff	HANS MŁODSZY dziekan Fürstenwalde i Myśliborza † 1546	OTTO I *1495 - †1557 z Krępcewa i Mo- rzycy ; marszałek nadworny książąt pomorskich; x Ger- truda v. Eickstedt
JOACHIM JAN † mł. † mł.	PIOTR † mł. x luty 1569 Henryk von Küssow	ESTERA 1x Ernest v. Zarten 2x 1.03.1584	ELŻBIETA Hans von Podewils	JOACHIM IV MŁODSZY z Morzycy i Krępcewa , kronikarz *2.07.1592- †13.09.1609 1x 4.03.1576 Elzbieta Gottesruh von Arnim (*25.07.1558-†13.07. 1606); 2x Kordula v. Wedel ze Starego Wierzychowa † p.1636	ANNA *1554 †28.04.1560?
MAGDALENA *4.04.1562 † 1583 ?	ANNA *3.05.1578-†24.03.1638 x 16.7.1598 Jobst v. Dewitz z Dobrej (†1628)	BERNARD *†13.3.1581	BERNARD OTTO *4.9.1583-†maj1624 x Maria Sara Juliana v. Wedel	SABINA *26.4.1586 x 21.4.1605 Hans v. Wedel	GERTRUDA *9.1.1588 †4.4.1588 MARIA *22.12.1590
OTTO II *5.04.1577-†30.11.1633 1x N. v. Wedel 2x Eratha v. Schöning	HASSO *1.1.1580- †31.5.1633 x Zofia v. Ramin	ZOFIA MAGDALENA *15.10.1584-†XVII w. x 21.2.1602 Jerzy Starszy v. Wedel	JERZY WERNER *25.2.1589 †po 1613	LEWIN *4.11.1597 † 1625 ? z Krępcewa x Anna Maria v. Steinwehr	
KRZYSZTOF HENNING *8.01.1593 - † 1655 z Krępcewa 1644, Żukowa Laskowa, Przywodzia 1x N. v. Steinwehr 2x Ilsa Sabina v. Borcke					
ANNA ZOFIA *p.1655	LEWIN KRZYSZTOF *ok.1652-†kwiecień 1671 z Kosina		JOACHIM KRZYSZTOF *? - †1680 ostatni z Krępcewa 1x p.1641 Dorota Lucia v. Steinwehr	ANNA JULIANNA *?- † 1624 ?	

TABLICA V : Linia krępcewska (wymarła)

TABLICA VI

TABLICA VI : Nowa linia krępcowska

JOACHIM BERNARD

*?-†1674 landrat pom.

**1x 1623 Maria Elżbieta v. Wedel
z Krępcewa i Przywodzia**

2x Maria Elżbieta v. Borcke z Reska

SEBASTIAN JERZY

*?-†1699

z Chociwła, Zwierzynia, Małachowa

Goeritz, Dauer, Polzow, Siligsdorf

1x Krystyna Eleonora v. Lilijström †1665

2x 1668 Maria Elżbieta v. Wedel z Krępcewa

3x Małgorzata Tugendreich v. Reutz

HENRYK JOACHIM BERND

*? - †1718

z Chociwła, **Krępcewa** (1688)

landrat powiatu pyrzyckiego,

landwójt elektorski 1688

1x Zofia Julianna v. Wedel**z Krępcewa † 1679**

2x Luiza Gottlieba v. Küssow

LUPOLD MATHIAS*1672-†1738 □**Krępcowo**

kapitan gwardii, landrat pyrzycki

Krępcowo, Rzeplino, Żukowo

Kurcewo, Jarosławsko, Przywodzie

x Anna Libica Jolianna v. Brockhausen

(*30.10.1682-†1745) □k. Krępcowo

LIBICA	JERZY	KARL	FRYDERYK	N. córka	N. córka
WILHELMINA	HENRYK	LUDWIK	LUPOLD		
ELŻBIETA	z Krzywicy	*pocz.	z Krępcewa		
† 1761	Mielna i Cho-	XVIII w.	*14.3.1714		
x 1686 Melchior	ciwła na Krę-		†4.3.1760		
Magnus v. Wedel	cewie, Rzeplinie		1x 9.11.1741		
† 1745	Krapieli, Żu-	Augusta Małgo-			
	kowie.*25.3.1704	rzata v. Kleist			
	† 6.7.1739	(*1724-†1794)			
	□ Krępcowo				

LUPOLD KRZYSZTOF	SEBASTIAN	KAROL	JOHANN	CHRISTIAN	FRANZ
CZERWONY albo RUDY	JERZY	FRYDERYK	VIVIGENS	FÜRCHTEGOTT	HENRYK
*10.12.1742 -† 7.4.1803	landrat	*1748	*1748-†1804	TEGENDREICH	FERDYNAND
Lanadschafts-Rat z Krępcewa	pruski		Tarnow	*1749-†1819	*1751-†1822
Rzeplina, Jarosławska, Sądowa	*1747				
Czernikowa 1x 1767 Charlotta	†1808				
v. Knobelsdorf; 2x 1768 Zofia					
Charlotta v. Einbeck †1797 □					
Krępcowo ; 3x 1798 Charlotte					
Luiza Julianna v. Blankenburg					

LEOPOLD WILHELM	ERNEST JERZY	CHARLOTTA ERNESTYNA
EBERHARD KAROL	BERNARD	FILIPINA
BŁĘKITNY , ryc. Zak. Joan.	*1783-†29.1.1847	† 11.1.1796 ?
*11.2.1771 Krępcowo	z Rzeplina, Jarosławska	
†10.5.1839 Krępcowo	Korytowa (B)	
Krępcowo, Rzeplino, Ja-		
rosławsko, Pinow, Tornow,		
Zernikow x 1805 Fryderyka		
Henrietta v. Vormann		

TABLICA VII : Nowa linia krępcewska

LEOPOLD WILHELM**EBERHARD KAROL**

„Błękitny”, ryc. Zak. Joan.

*11.2.1771 **Krępczewo**†10.5.1839 **Krępczewo****Krępczewo**, Rzeplino, Jarostawsko, Pinow, Tornow, Zernikow x 1805 Fryderyka Henrietta v. Vormann †29.1.

1847 Stargard

LUPOLD FRYDERYK JERZY ryc. Zak. Joan. *25.11.1807 † 1870 Starg. Krępczewo Rzeplino Bralecin 1x 1813 Ida Karolina v. Plessen †1840 2x 1841 Karolina Joanna Teresa v.d.Osten	EDWARD WILHELM ERNEST *6.3.1810 †15.3.1821?	EMILIA HENRIETTA OTYLIA *16.5.1811 † 23.1.1847 ? x 19.10.1835 Karol Albrecht Hermann von Dorpowski † 1885	LUIZA HENRIETTA OTTO *8.8.1812 † 25.3.1857 Karsznica	GUSTAW HENRYK OTTO *8.9.1846 † 8.2.1905 x 1874 Maria Kristofora v. de Decken †1934	ALEKSANDER FRYDERYK WILHELM *30.9.1814 †26.5.1839 Krępczewo x 1845 Elżbieta Maria Anna v. Cranach-Linden- busch † 1858	RUDOLF JULIUS VIVIGENS ryc. Zak. Joan. *29.5.1817 †27.4.1896 x Jarostawsko Sarnik x 1846 Anna Franciszka v. Stranz †1896	HERMAN LUDWIK ryc. Zak. Joan. *25.11.1808 † 7.5.1885 Krępczewo x 1840 Ida Jo- anna Ferdy- nanda Luiza Henrietta v. Stranz
IDA KAROLINA LYBICA *1842-†1934 x 1874 Reinhold Hans Maximilian v. Stegmann	HELENA ELZBIETA EWA *1844-† ? x 1863 Edmund Henryk Jerzy v. Saldern †1906	GUNTER HENRYK ARTUR *8.9.1846 † 8.2.1905 x 1874 Maria Kristofora v. de Decken †1934	HASSO JOACHIM VIVIGENS ryc. joann. *12.10.1843 † 24.7.1913 Krępczewo Strzebielewo x 9.6.1880 Maria Zofia v. Schlieffen †28.11.1921	X EDELTRAUD *6.12.1883-†1951 x 1915 Kurt Krzy- sztof v. Wedel Krępczewa † 1945	JADWIGA AMANDA BENIGNA HENNING *26.5.1845 †? x 1867 Franz Leopold Hugo v. Knobels- dorf-Brenken- hoff † 1895	KURT BUSO ZYGFRIED ryc. joann. *20.7.1847 † 25.4.1871 Krępczewo ANNA LIBICA JULIA *30.4.1842-†13.7.1865 x 1860 Herman Ludwik v. Tresckow † 1900	
MARIA ANNA *1846-† 1919 x 1868 Hans Adolf Kurt v. Stechow †1910	AUGUSTA *1849-† ? x 1867 Henryk Wilhelm von Beltzig † 1887	KURT KRZYSZTOF GUSTAW WERNER *13.4.1875-†28.2.1945 z Krępczewa i Pniowa x 1915 Edeltraud v. Wedel † 16.12.1951 Greifswald	WULF WEDIGO *29.5.1920 Szczecin z Krępczewa , x 1950 Klara Wiktoria v. Schwerin	BERNARD *1856-†1859	MARIA *†1848	LUIZA JOANNA TERESA *1854 - † ? x 1875 Magnus Sofus Fryderyk Mikołaj hr. v. Liliencron-Ganzkow †1902	

Zusammenfassung

Familie von Wedel aus Krępczewo (Kremzow)

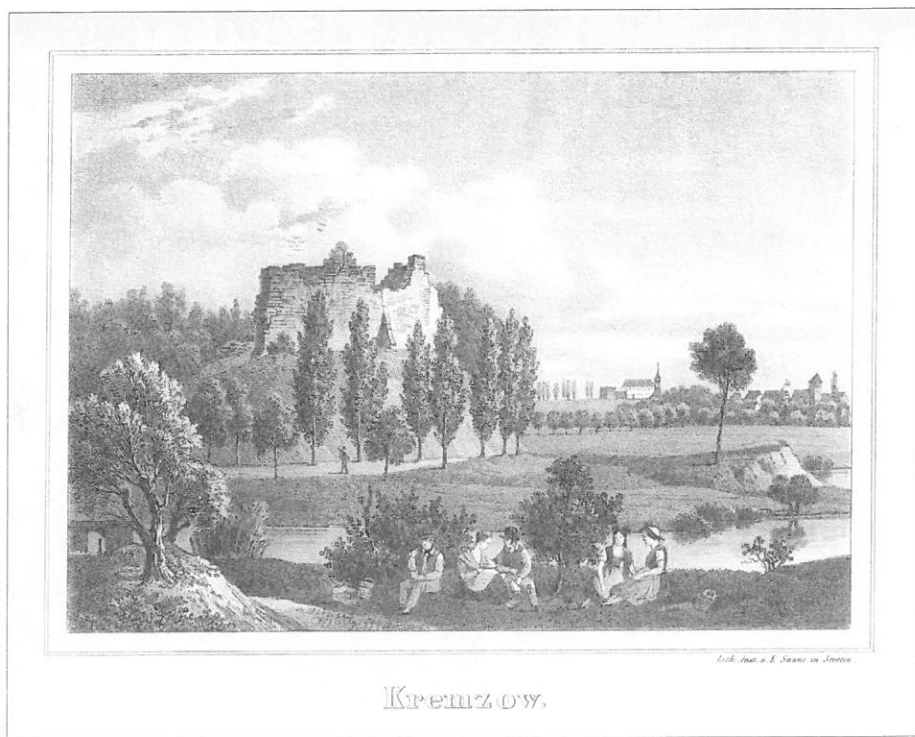
Zeit des Pommerschen Herzogtums und der Neuen Mark gehörten Wedels zu den mächtigsten Geschlechtern. Sie kamen in der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts nach Pommern und in der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts in die Neue Mark. Einer ihrer ältesten Sitze war das Schloss in Krępczewo, dessen Ruinen am Fluss Mała Ina (Kleine Ihna) bis heute erhalten blieben. Das genaue Datum ihrer Ankunft in Krępczewo ist unbekannt. Die ältesten Erwähnungen ihrer Lehen in dieser Gegend stammen aus dem Jahr 1285. Im Jahr 1305 wurde zum ersten Mal schriftlich erwähnt, dass sie in Krępczewo wohnten.

Im Mittelalter hatten die Vertreter einiger in Pommern ansässigen Linien dieses Geschlechtes auf das Schlossgut Krępczewo Recht. Die Linie aus Krępczewo, ältere genannt, bildete sich endgültig im 15. Jahrhundert aus. Sie starb Ende des 17. Jahrhunderts aus, aber nachdem die Verwandten das Gut übernommen hatten, entwickelte sich die sog. Neue Linie, die hier bis zum 20. Jahrhundert ansässig war.

Das Material stellt die Geschichte des Geschlechts aus Krępczewo bis 1945 dar. Es wurden Wedels Teilnahme an politischen Geschehnissen Pommerns und der Neuen Mark, ihre Güter und Genealogie beschrieben. Erwähnt wurden die bedeutendsten Vertreter der Sippe, die die höchsten Staatsämter auf dem Hof der Stettiner Herzöge und der Brandenburgischen Markgrafen bekleideten. Wedels beteiligten sich an Kirchenstiftungen in Stargard und Umgebung. Manche von ihnen gingen wegen ihrer zahlreichen Reisen (Lupold von Wedel), schriftstellerischen Tätigkeit (Memoirenschreiber Joachim von Wedel) oder Teilnahme an europäischen Kriegen in die Geschichte ein.

Vom 18. bis zum 20. Jahrhundert dienten sie bei der preußischen und deutschen Armee. Sie schufen ein riesengroßes Landgut, das sie 1945 verloren

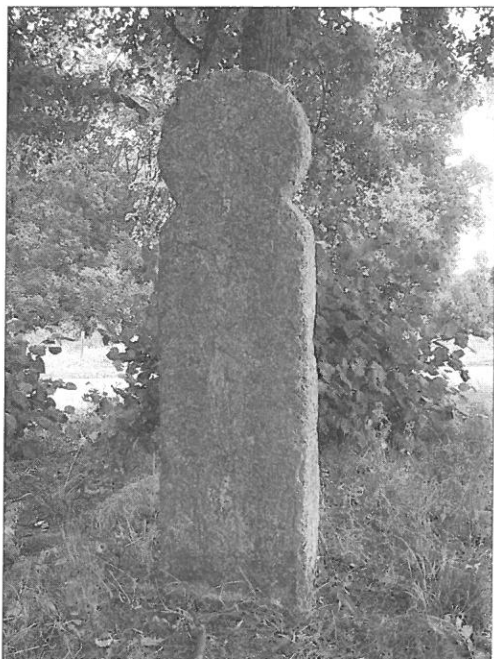
Ihre Nachfolger leben bis heute in Deutschland.

Ilustr. 1. Ruiny zamku w Krępcowie, wg litografii E. Sanne, 1844 r.
Ze zbiorów Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 2. Mur północny zamku w Krępcowie, wg stanu z 1999 r.
Fot. M. Majewski-Muzeum w Stargardzie

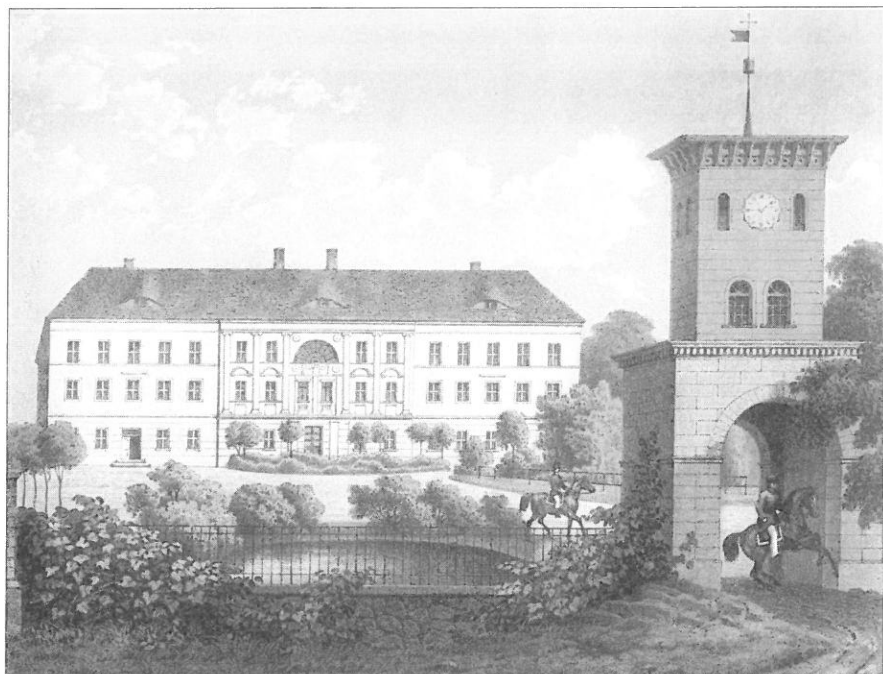
Ilustr. 3. Kamień dziękczynny w Krępcowie, wg stanu z 2003 r.
Fot. M. Majewski-Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 4. Wnętrze krypty kościoła w Krępcowie. Fot. M. Majewski-Muzeum w Stargardzie

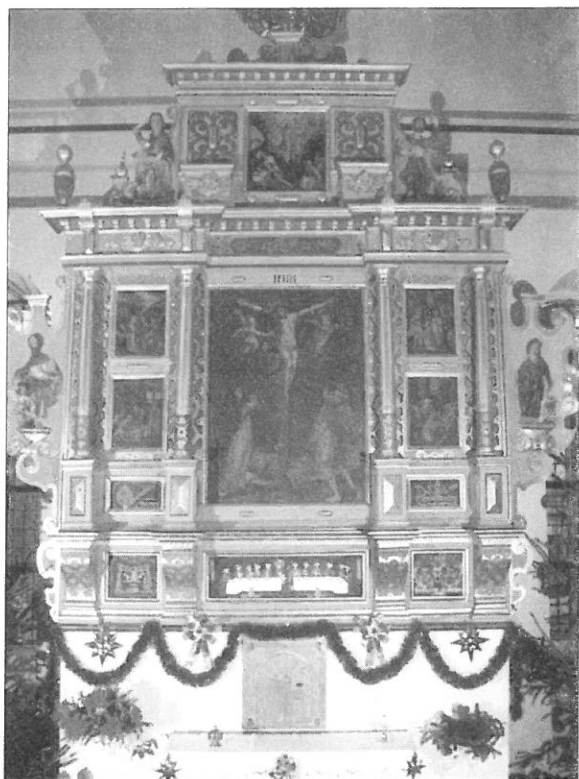
Ilustr. 5. Tablica trumny Jerzego Henryka v. Wedel (zm. 1739) z krypty kościoła w Krępcowie.
Fot. M. Majewski-Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 6. Pałac Wedlów w Krępcowie, wg A. Dunckera, 1881-1883.
Ze zbiorów Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 7. Kościół w Morzycy od strony półn.-zach.
Fot. M. Majewski-Muzeum w Stargardzie

Ilustr. 8. Ołtarz w kościele paraf. w Dolicach. Fot. J. Jerzykowski

Ilustr. 9a. Joachim v. Wedel (1615) – figura z epitafium w kościele w Krępcowie,
wg H. Lemcke, *Die Bau- und Kunstdenkmäler...*

Ilustr. 9b. Kordula v. Wedel (1615) – figura z epitafium w kościele w Krępcowie,
wg H. Lemcke, *Die Bau- und Kunstdenkmäler...*

Ilustr. 10. Kaspar v. Wedel (1607), przedstawienie w oltarzu z kościoła w Krępcowie,
wg H. Lemcke, *Die Bau- und Kunstdenkmäler...*

